

Riksdagens snabbprotokoll 2025/26:123

Fredagen den 22 maj

Kl. 08.00–11.54

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Anmälan om efterträdare

Förste vice talmannen meddelade att Kristdemokraternas partigrupp anmält Anna Lipinska som suppleant i skatteutskottet, i utrikesutskottet, i försvarsutskottet, i socialförsäkringsutskottet, i socialutskottet, i arbetsmarknadsutskottet och i EU-nämnden under Yusuf Aydins ledighet.

Förste vice talmannen förklarade vald *under tiden den 22 maj–19 juni* till

suppleant i skatteutskottet
Anna Lipinska (KD)

suppleant i utrikesutskottet
Anna Lipinska (KD)

suppleant i försvarsutskottet
Anna Lipinska (KD)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Anna Lipinska (KD)

suppleant i socialutskottet
Anna Lipinska (KD)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Anna Lipinska (KD)

suppleant i EU-nämnden
Anna Lipinska (KD)

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:462

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:462 Skatt på bekämpningsmedel

av Monica Haider (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 18 juni 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 21 maj 2026

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2025/26:495

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:495 Regler för ideellt arbete på landsbygden

av Lars Isacson (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 17 juni 2026.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 21 maj 2026

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2025/26:4166 till socialutskottet

2025/26:4171, 4176 och 4180 till försvarsutskottet

2025/26:4150, 4152, 4159, 4169 och 4173 till socialförsäkringsutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Justitieutskottets betänkanden
2025/26:JuU28 Polisens användning av AI för ansikts-
igenkänning i realtid
2025/26:JuU43 Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat
våld och förtryck

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2025/26:SfU26 Bidragsspärr och sanktionsavgift i so-
cialförsäkringen

Socialutskottets betänkanden
2025/26:SoU29 Aktivitetskrav för mottagare av för-
sörjningsstöd
2025/26:SoU30 Reformerat försörjningsstöd – bi-
dragstak och ökade möjligheter till arbete

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden
2025/26:MJU25 Beredskapslager i livsmedelskedjan
2025/26:MJU26 Föreskrifter om förbud mot använd-
ning och innehav av vissa läkemedel för djur

Skatteutskottets betänkande
2025/26:SkU28 Sänkt alkoholskatt för alkoholvaror
från oberoende småproducenter

§ 5 Svar på interpellation 2025/26:411 om höj- ningen och indexeringen av assistansersättningen

Anf. 1 Socialtjänstminister CAMILLA
WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Nadja Awad har, sammanfattnings-
vis, frågat finansministern om hon avser att i vårand-
ringsbudgeten återkomma med förslag på dels en höj-
ning, dels en indexering av assistansersättningen. Hon
har även frågat vad som är motiveringen – om så är
fallet – till att ministern och regeringen väljer att inte
gå vidare med tillkännagivandet att årligen redovisa
hur schablonbeloppet räknats fram och göra en över-
syn av modellen för uppräkningsav assistansersätt-
ningen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag
som ska svara på interpellationen.

Den som omfattas av lagen (1993:387) om stöd och
service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS,
kan ha rätt till personlig assistans och assistansersätt-
ning. Syftet med personlig assistans är att främja jäm-
likhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhälls-
livet för personer med stora och varaktiga funktions-
nedsättningar. För de allra flesta assistansberättigade
innebär personlig assistans frihet, självbestämmande
och ett bättre liv. Personlig assistans innebär också en
möjlighet att styra över vem som ska utföra assistansen
och på vilket sätt det ska ske. Det innebär en frihet för
den enskilde och ett skydd för den enskildes integritet.

Regeringen lämnar årligen förslag på nivå för tims-
schablonen i budgetpropositionen. Regeringen avser
att göra så även i år och har inte för avsikt att ändra
timschablonen under innevarande år.

En välfungerande personlig assistans kräver att as-
sistansanordnare får förutsättningar att bedriva sin
verksamhet. Därför föreslog regeringen i budgetpropo-
sitionen för 2026 (prop. 2025/26:1) att schablonbelop-
pet för personlig assistans skulle höjas med 1,5 pro-
cent. För 2025 höjdes schablonbeloppet med 3 pro-
cent.

I syfte att öka förutsägbarheten för assistansmotta-
gare och assistansanordnare aviserade regeringen i
budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) och
budgetpropositionen för 2026 att man avsåg att under-
söka införandet av en indexering av schablonbeloppet.
Frågan bereds i Regeringskansliet.

I 2026 års ekonomiska vårproposition (prop.
2025/26:100) aviserade regeringen att den avser att in-
föra en ordning som innebär att Försäkringskassan år-
ligen lämnar förslag till regeringen om timschablonen
i assistansersättningen i sitt budgetunderlag för det
kommande året. Syftet med den ordningen är att skapa
bättre träffsäkerhet i beräkningen av assistansersätt-
ningen.

Anf. 2 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Jag hop-
pas att vi kan ha en konstruktiv debatt om assistansers-
ättningen.

Jag lämnade in interpellationen och hoppades på att
debatten skulle kunna genomföras innan vårbudgeten
lades fram, men jag förstår att ministern har fullt upp.

Läget inom personlig assistans är katastrofalt. As-
sistansersättningen är för låg. Det löfte som regeringen
och Sverigedemokraterna har gett om en indexering av
assistansersättningen har lagts på is; det framkom i
vårbudgeten.

Regeringen valde dessutom att strunta i tillkännä-
gandet från en majoritet i riksdagen om en indexe-
ring av assistansersättningen. Det är en demokratisk
fråga.

Det är också en fråga om verkligheten och hur den
verkligheten kommer att se ut för de assistansberätti-
gade, för personalen inom assistansen och för assistan-
sanordnarna. Vem ska ta passen i sommar eller i andra
obemannade scheman? Jag antar att det inte är rege-
ringens ministrar som kommer att göra det, utan rege-
ringen och Sverigedemokraterna kommer att tvinga
anhöriga att täcka upp mer än vad de redan gör.

Det blir svårt att behålla duktiga assistenter, för de
är lågavlönade i dag. Assistansberättigade kommer
inte att få den assistans de behöver och är beroende av.
Det görs neddragningar i introduktion och utbildning
för personliga assistenter, vilket i synnerhet drabbar
den assistansberättigade.

Som ministern nämnde har regeringen i vårbudge-
ten skrivit att den avser att låta Försäkringskassan
lämna förslag om timschablonen. De som följer debat-
ten och som själva har drabbats av assistansersättning-
ens utformande genom åren vet att Sverige har haft
detta system redan tidigare. Det system som Försäk-
ringskassan då använde för att beräkna storleken på as-
sistansersättningens timschablon stämde inte överens

med hur det såg ut i verkligheten. Assistansen blev underfinansierad, för det fanns inga säkra uppgifter om assistenternas verkliga lönenivå, oavsett om man arbetade kommunalt eller privat.

Jag kommer nu att rabbla upp ett väldigt komplicerat sätt att arbeta på: När Försäkringskassan beräknade storleken på timschablonen utgick man från konsumentprisindex för det som inte var lönekostnader, exempelvis utbildning och arbetsmiljö. När det gällde lönekostnader var utgångspunkten uppgifter från tidigare SKL och SCB om löner för personliga assistenter. Utifrån deras löneuppgifter viktade Försäkringskassan det hela efter andelen kommun- och privatanställda i dagsläget och räknade sedan – på detta komplicerade sätt – upp de beräknade timlöneökningarna enligt Konjunkturinstitutets prognoser. Sammanfattningsvis var detta alltså ett väldigt komplicerat och inte så träffsäkert system.

Det var också så att Försäkringskassan ofta ändå föreslog relativt stora höjningar av timschablonen. Men efter att den dåtida regeringen hela tiden fastställde schablonen till en annan nivå än den som Försäkringskassan föreslog dämpades kraven efter dessa signaler från regeringen.

Min fråga inledningsvis till ministern är därför: Varför väljer Tidöregeringen att gå tillbaka det här systemet, som uppenbarligen inte funkade?

Anf. 3 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Enligt socialförsäkringsbalken ska varje år ett schablonbelopp för assistansersättningen bestämmas och beräknas med ledning av de uppskattade kostnader som finns för att få assistans.

I 2026 års ekonomiska proposition aviserade regeringen att den avser att införa en ordning som innebär att Försäkringskassan årligen lämnar förslag till regeringen om timschablonen i assistansersättningen i sitt budgetunderlag för det kommande året.

Syftet är att skapa en bättre träffsäkerhet i beräkandet av assistansersättningen. Hur det är utformat är något som det just nu arbetas med, så jag skulle råda ledamoten att inte i förväg utgå från hur utformningen ska se ut. Detta är en fråga som just nu bereds i Regeringskansliet, och jag kommer att återkomma med en tidsplan.

För 2026 räknade regeringen upp timbeloppet med 1,5 procent och för 2025 med 3 procent. Sammantaget, både under den här mandatperioden och under den tidigare alliansregeringen, har regeringen räknat upp beloppet med större siffror än vad det underlag som ledamotens parti stöder gjorde under de tidigare åtta åren. Det gäller att också titta tillbaka och se vad man själv har gjort och hur man själv har arbetat för att detta ska fungera på rätt sätt.

Regeringen undersöker införandet av en indexering. Det har inte stått något annat i de budgetpropositioner som lagts fram, vare sig inför 2025 eller inför 2026. Det vore väldigt uppskattat om ledamoten inte

valde att vara så faktaresistent. Vi har ju valt att stå här flera gånger och resonera om indexeringen.

Jag tror också att ledamoten vid det här laget är väl införstådd med att det skedde ett misstag på en presskonferens. Mänskliga misstag sker, och detta har regeringen väldigt tydligt redovisat. Därmed hoppas jag att den diskussionen är över en gång för alla.

Resonemanget har varit att vi behöver långsiktiga och stabila förutsättningar såväl för dem som tar emot assistansen som för dem som anordnar den.

Anf. 4 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Jag ska bemöta några saker. Ministern nämnde det uppdrag som regeringen har presenterat i vårbudgeten om att låta Försäkringskassan lämna förslag om timschablonen. Jag har kollat upp detta för att se om Försäkringskassan har fått uppdraget. Det har snart gått två månader sedan vårbudgeten presenterades, och enligt uppgifter från Heja Olika och Försäkringskassan har det fortfarande inte lämnats någon information om vare sig hur eller när Försäkringskassan ska föreslå timschablonen.

Försäkringskassan har fram till i dag ännu inte fått regeringsuppdraget om uppräknning av assistansersättningen. Jag undrar varför det har gått så här lång tid utan att Försäkringskassan har fått något officiellt uppdrag från regeringen om att titta på, som ministern var inne på, hur arbetet ska utformas framöver, storleken på timschablonen samt hur och när den ska presenteras.

Oron växer nu för att uppräknningen av timschablonen blir både alltför sen och alltför liten i och med att Försäkringskassan ännu inte har fått det här regeringsuppdraget. Det är egentligen min fråga till ministern: Varför har regeringen inte gett detta uppdrag till Försäkringskassan än?

Anf. 5 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Som jag mycket tydligt redovisar är detta ett uppdrag som det just nu arbetas med i Regeringskansliet. Presentationen av vårändringsbudgeten och vårpropositionen var för en och en halv månad sedan. Det kan man tycka är lång tid, men det bedrivs just nu ett intensivt arbete i Socialdepartementet. Jag kan försäkra ledamoten att vi arbetar för fullt med en rad olika reformer som är kopplade till de frågor som jag är ansvarig för.

Dessutom vill jag ge ledamoten ett litet tips. Halv tio i dag skulle jag råda ledamoten att placera sig framför en skärm eller en tv. Då blir det presskonferens, och jag tror och hoppas att många kommer att bli väldigt glada över de besked som då kommer.

Men detta är alltså ett uppdrag som just nu förbereds. Det kommer att vara tydligt att Försäkringskassan, så som processerna ser ut under ett år, kommer att kunna påverka detta fullt ut inför budgetåret 2028.

Anf. 6 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Jag kommer verkligen att titta på den presskonferensen. Jag hoppas att regeringen då presenterar ett förslag om hur man ska återställa LSS-lagens intention och säkerställa att alla får assistans, ledsagning och kontaktperson. Detta skärs det just nu ned på runt om i landet, eftersom regeringen har prioriterat skattesänkningar för de allra rikaste så att kommuner ruineras ekonomiskt och inte kan bevilja insatser. Det ser ojämnt ut över hela landet, och vi har rättsfall som styr över LSS-praxis. Jag hoppas att regeringen kan presentera något som skulle innebära att LSS-lagens intention återställs på riktigt.

Den andra frågan gäller att det ännu en gång ska behöva dröja med allt som rör rätten för människor med funktionsnedsättningar till ett liv i frihet och med samma delaktighet som alla andra. Vi har väntat i många år på en proposition om förstärkning av assistansen. Vi har väntat i många år på en utredning om behovsbedömningar för att se dem som en helhet utifrån grundläggande behov. Vi har väntat i många år på att färdtjänstutredningen och tolktjänstutredningen ska plockas upp och dammas av på Regeringskansliet.

Detta handlar om att människor med funktionsnedsättningar och deras anhöriga upplever att det tar alldeles för lång tid på de här områdena. Nu har man sagt i vårbudgeten att Försäkringskassan ska få detta uppdrag. Nästan två månader har gått, och ännu har de inte fått det.

Klockan tickar, ministern. Snart är det val. Jag råder ministern att skynda på lite i dessa frågor om förtröendet ska kunna återställas på riktigt.

Anf. 7 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Tack så mycket, Nadja Awad, för möjligheten – även om interpellationen ursprungligen var ställd till finansministern – att återigen diskutera frågor som är väldigt viktiga!

Under denna mandatperiod har det hänt en hel del, att jämföra med tidigare mandatperioder då det har stått ganska still på området. Det är därför intressant att ledamoten väljer att ha ett så högt tonläge.

När det gäller tolktjänsten har vi infört En väg in. Det finns ett kompetenscenter på plats när det gäller personer med intellektuell funktionsnedsättning och autism, något som har efterfrågats under årtionden men som kommit på plats under den här mandatperioden. Vi har den nya nationella planen, där vi arbetar intensivt med det förslag som Myndigheten för delaktighet precis har lämnat till regeringen.

Detta är bara några exempel på det som sker just nu. Arbetet går vidare, och där är assistansen naturligtvis en oerhört viktig och prioriterad del – också att kunna få ett förstärkt av assistansen på plats. Många människor upplever i dag att de befinner sig i ett kommunfångelse.

Allt detta arbete är på väg framåt, där inget skedde under den tid då ledamotens parti stöttade den tidigare regeringen.

Än en gång: Jag råder ledamoten att placera sig framför tv:n klockan halv tio, då det kommer ytterligare nyheter som jag hoppas att framför allt personer med behov av stöd när det gäller funktionsnedsättningar kommer att glädjas åt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2025/26:450 om undantaget i sjukförsäkringen efter dag 180

Anf. 8 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

God morgon, herr talman! Jessica Rodén har frågat mig om regeringen avser att förändra eller ta bort undantaget i sjukförsäkringen efter dag 180 och vilka andra konkreta åtgärder regeringen avser att vidta för att ge människor möjlighet att komma tillbaka i arbete efter sjukdom.

Herr talman! Regeringen har bedrivit en aktiv politik och vidtagit en rad åtgärder på området. Under mandatperioden har vi lanserat ett batteri av åtgärder och lagförslag men även flera uppdrag till Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Arbetsmiljöverket i syfte att förebygga sjukskrivningar och främja återgång i arbete.

I november 2025 beslutade regeringen om propositionen *Arbetsprövning med bibehållen sjukpenning* (prop. 2025/26:53). Lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2026, och de innebär att den som har hel sjukpenning kan få arbetspröva hos sin arbetsgivare med bibehållen sjukpenning under en begränsad period, efter överenskommelse med arbetsgivaren. De nya bestämmelserna har sänkt trösklarna för återgång i arbete och underlättar dessutom för arbetsgivaren att stödja medarbetare tillbaka till arbete.

Det är viktigt att alla berörda aktörer tar ansvar, både var för sig och i samverkan, för att förebygga och förkorta sjukfallen. Arbetsgivarens ansvar för en god arbetsmiljö och ledningens engagemang för arbetsmiljöfrågor är centrala för att minska sjukfrånvaron. Samtidigt behövs mer kunskap om effektiva insatser för återgång i arbete.

I forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2024/25:60) aviserades satsningar på forskning kring just arbetsåtergång. Tre nya forskningscentrum har nyligen bildats, och de kommer att bidra till värdefull kunskap både för arbetsgivarens och för hälso- och sjukvårdens arbete med rehabilitering. Det verksamhetsnära stödet till hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering, som för närvarande utvecklas av Socialstyrelsen på uppdrag av regeringen, bidrar till att stärka hälso- och sjukvårdens förutsättningar för arbete med sjukskrivning och rehabilitering.

Regeringen har också stärkt det så kallade arbetsplatsinriktade rehabiliteringsstödet som syftar till att stödja arbetsgivare som anlitar expertstöd för att förebygga sjukfall och för att underlätta återgång i arbete efter sjukdom. Stödet används i ökande utsträckning.

Även arbetsgivares planer för återgång i arbete ökar och används i ökad utsträckning av Försäkringskassan som underlag i sjukpenningärenden. Försäkringskassans kärnverksamhet stärktes med 490 miljoner kronor i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1), vilket har möjliggjort rekryteringar och utvecklingsarbete.

Regeringens arbete och åtgärder ger också resultat. Det kan konstateras, herr talman, att sjukfrånvaron har minskat under 2025. Minskningen syns i både färre påbörjade sjukfall och i en högre andel som lämnar sjukpenningen. Under året var det en markant minskning av antalet sjukfall med psykiatriska diagnoser, vilket är mycket viktigt. Den tidigare ökningen av antalet långa sjukfall har i stort sett avstannat, vilket är ett trendbrott jämfört med tidigare år.

Trots denna utveckling kvarstår utmaningar, framför allt med de längre sjukfallen. Vi vet att sannolikheten för återgång till arbete avtar ju längre tid sjukfallet pågår. Att långa sjukfall har ackumulerats över tid är delvis en följd av de regeländringar som infördes i sjukpenningen under 2021 och 2022, bland annat undantagen vid dag 180 i rehabiliteringskedjan. Därför är det angeläget att regeringens arbete för ett starkt stöd för återgång i arbete fortsätter hos alla berörda i sjukskrivningsprocessen. Ingen, herr talman, ska gömmas och glömmas i sjukförsäkringen.

Anf. 9 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Stort tack till ministern för möjligheten att debattera frågan i dag, och jag tackar för svaret så här långt.

Herr talman! De allra flesta människor vill arbeta. De vill gå till jobbet, känna sig behövda och vara en del av gemenskapen. Men det finns människor som inte orkar hela vägen genom dagens arbetsliv. Just den stressrelaterade psykiska ohälsan och långa sjukskrivningar har vi under en tid sett öka. När människor blir sjuka måste sjukförsäkringen ge verkliga möjligheter att komma tillbaka, inte bara pröva människor bort från deras arbete. Det var just därför den socialdemokratiska regeringen införde undantaget efter dag 180 i sjukförsäkringen.

Grundtanken var enkel. Människor som har möjlighet att komma tillbaka till sitt ordinarie arbete ska få rimliga förutsättningar att rehabiliteras färdigt först. Människor är inga maskiner. En utmattad undersköterska blir inte frisk bara för att Försäkringskassan börjar prata om normalt förekommande arbete. En lärare som har gått in i väggen blir inte frisk av ekonomisk oro, och en förälder till ett barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar blir inte mindre stressad av att behöva kämpa mot systemet.

Riksrevisionens rapport visar faktiskt att reformen hade positiva effekter – eller har positiva effekter. Den som fick sin arbetsförmåga bedömd med stöd av begreppet övervägande skäl har haft större möjlighet att återgå till sitt arbete. Det är viktigt, och det visar att rehabilitering och trygghet hänger ihop.

Men vi ser också att avslagen vid dag 180 återigen ökar. Jag noterar att statsrådet egentligen inte gav mig ett svar på min fråga. I stället blir det uppräknings av satsningar, strategier och myndighetsuppdrag. Det är bra, men människor behöver också få veta.

Vi behöver jobba på flera fronter samtidigt. Ja, vi behöver forskning om stressrelaterad ohälsa och utmattning för att förstå varför så många människor går sönder i arbetslivet. Vi behöver stärka det systematiska arbetsmiljöarbetet. Vi behöver fler kollegor i välfärden så att undersköterskor, socialsekreterare och lärare orkar göra sitt jobb utan att bli sjuka själva.

Sanningen är att människor inte blir sjuka i ett vakuum. Försäkringskassan konstaterar att stressrelaterad psykisk ohälsa står för en allt större del av de långa sjukfallen och att just arbetsbelastningen är en central orsak, och därför räcker det inte att diskutera kontrollstationer i sjukförsäkringen.

Vi behöver prata om arbetsvillkor, arbetsmiljö och hur pressen i samhället ser ut. Jag noterar också att statsrådet i sitt svar sa att de längre sjukfallen delvis är en följd av regeländringarna kring undantaget vid dag 180. Därför är det rimligt att fråga vad regeringen och Sverigedemokraterna egentligen vill göra med undantaget. Tänker man göra tillämpningen hårdare? Tänker man begränsa möjligheten att få arbetsförmågan bedömd mot ordinarie arbete? Står regeringen bakom grundtanken att människor ska få en verklig möjlighet att rehabiliteras tillbaka till sitt arbete?

Anf. 10 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tackar återigen för möjligheten att debattera dessa viktiga frågor. Ledamoten Rodén lyfter upp många aspekter av denna fråga som jag och samtliga partier i kammaren definitivt instämmer i.

Mitt inledningsanförande var alldeles för kort för att hinna gå igenom alla reformer och förbättringar som har skett under mandatperioden. Jag har räknat upp en del, men jag skulle särskilt vilja lyfta fram en viktig pusselbit i det arbete som sker inom Försäkringskassan på området.

Försäkringskassan har bland annat getts i uppdrag att följa upp arbetsgivarens plan för återgång i arbete för att stärka samordningen av de viktiga rehabiliteringsinsatserna. Det är något som blir extra viktigt för människor som snabbt ska få hjälp och stöd för att komma tillbaka, givet att vi vet att om man är borta en längre tid minskar chansen att faktiskt komma tillbaka i arbete. Snabba insatser och en aktiv arbetsgivare är viktigt. Att det finns en plan, en anpassning och ett stöd gör att vi kan undvika många sjukskrivningar och dessutom de onödigt långa sjukskrivningarna. Det är något som gynnar den enskilde, arbetsgivaren och samhället i stort.

Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket har getts i uppdrag att utveckla sin samverkan och tillsyn av arbetsgivarens arbetsmiljö- och rehabiliteringsansvar för att säkerställa att det arbete som sker hos arbetsgivaren faktiskt innebär att ta ansvar. Det ska inte bara bli

vackra, fina ord på ett papper och i en plan, utan man ska skrida till verket och genomföra åtgärderna.

Ytterligare ett uppdrag har varit att ge fler personer med aktivitetsersättning arbetsförberedande eller arbetslivsinriktade insatser samt utveckla indikatorer för att följa upp det viktiga arbetet.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har fått i uppdrag att ta tillvara arbetsförmåga hos långtids-sjukskrivna. Enligt myndigheternas gemensamma redovisning arbetar Försäkringskassan nu mer strukturerat med de längre sjukfallen och har infört rehabiliteringsspecialister, medan Arbetsförmedlingen har förstärkt sitt lokala arbetsgivararbete och sitt samordnade stöd. Detta kan enligt myndigheterna påskynda rehabiliteringen och framför allt förbättra stödet till långtids-sjukskrivna som redan har etablerade samverkans- och samarbetsformer.

Försäkringskassan ska även säkerställa genomförandet av socialfondsprojekt som är identifierade inom ramen för samordningsförbundens beredningsstruktur. Bidraget för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd har inte bara utvecklats med anslagna medel utan har dessutom ökats på med 20 miljoner kronor. Beloppet som kan betalas ut till arbetsgivarna har fördubblats.

Herr talman! Som jag sa tidigare ser vi för närvarande en positiv trend i sjukfrånvarons utveckling. Vi vet dock att detta kan svänga mycket snabbt med stora konsekvenser som följd. Från regeringens sida följer vi frågan mycket noga. Det här har stor påverkan på den enskilda individen och arbetsgivarna men också på samhället i stort. Givetvis är vi beredda att vidta olika åtgärder. Men just nu finns det ingenting mer avancerat, utan lagt kort ligger. Vi jobbar med de här frågorna och flyttar fram positionerna för att få fler att återgå i arbete, för att stärka arbetsgivarnas ansvar och för att se till att planerna efterföljs.

Anf. 11 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Arbetsmarknaden har förändrats, och vi ser i dag helt andra typer av sjukfall än tidigare. Den stressrelaterade ohälsan och utmattningen står för en allt större del av de långa sjukskrivningarna, främst bland kvinnor. Många av dessa människor jobbar i kontaktyrken där tempot är högt, återhämtningen liten och arbetsbelastningen konstant. Det handlar om människor som varje dag jobbar med andra människor – i vården, i skolan och i omsorgen.

När arbetslivet förändras måste också synen på rehabilitering och återgång i arbete göra det. Arbets-skadeförsäkringen är dock fortfarande dåligt anpassad till dagens arbetsliv och dess sjukdomsmönster och skademönster. Vi är många som väntar på att regeringen ska gå från ord till handling. Statsrådet har i en tidigare interpellationsdebatt sagt till en kollega att det är oceaner av tid kvar. Vi får väl se vad regeringen och ministern hinner presentera på området. Vi väntar med spänning!

Fackförbundet Kommunal har länge vittnat om att det är för hög arbetsbelastning, för få kolleger, stress och brist på återhämtning – anställda går hem från jobbet med känslan av att inte ha räckt till. När välfärden

pressas hårdare år efter år är det människor som får bära konsekvenserna i sina egna kroppar. Det är ingen slump att det framför allt är kvinnor i välfärdens yrken som blir sjukskrivna.

Det som provocerar är att ansvaret hela tiden hamnar på den som blivit sjuk. Kvinnor i välfärdens yrken slits ut av för hög arbetsbelastning och stress. Men när rehabiliteringen brister, när arbetsanpassningarna uteblir och när människorna inte ens får rätt stöd är det ändå den sjukskrivne som får bära konsekvenserna genom avslag och ekonomisk otrygghet. Det är inte kvinnorna i äldreomsorgen som har skapat underbemanningen, och det är inte lärarna som har skapat den höga arbetsbelastningen. Men det är ändå de som får betala priset när sjukförsäkringen stramas åt.

Det är många människor som upplever att de bedöms mot normalt förekommande arbete innan samhället ens gjort vad som krävs för att de skulle kunna få möjlighet att komma tillbaka till sitt vanliga arbete. Riksrevisionens granskning visar att kontakt med arbetsgivare bara skedde i ungefär hälften av de granskade ärendena innan undantaget användes. I en stor andel av ärendena hade Försäkringskassan alltså inte ens haft kontakt med arbetsgivaren innan människor bedömdes i systemet. Handläggare själva beskriver att rehabiliteringsåtgärder och samverkan med arbetsgivare prioriteras ned. Hur ska människor kunna komma tillbaka till sitt arbete snabbare om rehabiliteringen och samordningen inte fungerar?

Eftersom detta inte är första gången vi har den här typen av debatt inom området och eftersom statsrådet har använt de här svaren tidigare har jag bitt riksdagens utredningstjänst granska vilka konkreta effekter regeringens arbete har haft gällande stressrelaterad psykisk ohälsa och långa sjukskrivningar. Enligt den rapport jag fick går det inte att se några effekter.

Statsrådet vill inte heller ge mig svar på vad man tänker om det undantag som vi debatterar. Vi socialdemokrater tror inte att människor rehabiliteras snabbare av oro. Vi tror att trygghet och rehabilitering hänger ihop. Återigen: Vad tänker regeringen och Sverigedemokraterna göra med undantaget? Tänker man göra tillämpningen hårdare?

Anf. 12 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Vi kommer in på många olika frågor nu. Tack och lov är jag inte bara socialförsäkringsminister utan också äldreminister. Är det någonting jag brinner för är det äldreomsorgen. Vi ska se till att äldre får ökad trygghet och säkerhet, att kvaliteten stärks och att det blir en förbättrad situation när det gäller kompetensförsörjningen och möjligheten att rekrytera till de här viktiga yrkena.

Det hänger starkt samman med den andra sidan av min portfölj. Där handlar det om att minska sjukskrivningarna och förbättra arbetsmiljön för inte minst undersköterskor och vårdbiträden men även sjuksköterskor. Kommuner och regioner ska vara attraktiva arbetsgivare. De här frågorna är väldigt tätt

sammanflätade i min portfölj. Vi behöver få en förbättrad situation, inte minst inom offentlig sektor, där sjukskrivningstalen är väldigt höga, särskilt bland kvinnor. Bland undersköterskor är de i regel dubbelt så höga som inom andra jämförbara branscher.

Så här kan vi inte ha det. Det är ett stort misslyckande som ingen i den här kammaren kan svära sig fri från. Vi får rapporter från Socialstyrelsen som visar på att det ser likadant ut nu i svensk äldreomsorg och svensk offentlig sektor som det gjorde för 20 år sedan. Det är ett stort misslyckande att vi inte lyckats göra någonting åt saken.

I höstas och under föregående år samlade jag därför företrädare för SKR och ledande kommuner och regioner runt om i Sverige och påpekade deras ansvar för att på riktigt lyfta frågan och ta på sig ledartröjan – inte bara sätta upp fina mål för hur vi ska minska sjukskrivningstalen inom offentlig sektor utan de facto ta fram handlingsplaner och jobba metodiskt och systematiskt med uppföljning.

Det gäller att inte bara se var man kan göra skillnad utan också ta fram konkreta exempel som kan spridas runt om i hela Sverige, och flera exempel har lyfts fram. Jag hade Region Skåne på plats vid en konferens i höstas. De pratade om minskning av sjukskrivningarna inom offentlig sektor och kunde visa upp ett strålande resultat av hur de jobbat. Det finns också flera kommuner runt om i landet som har lyckats med detta.

Vad det i mångt och mycket handlar om är ledarskapet. Ledarskapet inom svensk äldreomsorg är under all kritik. Man har som enhetschef i regel 50 medarbetare under sig. Det är en ohållbar situation när man ska leda och styra en så komplex verksamhet.

Just därför var det så viktigt för mig att tillsätta den utredning om en ledarskapsutbildning inom svensk äldreomsorg som Acko Ankarberg Johansson nu ska leda. Vi skulle ju aldrig drömma om att plocka bort exempelvis den viktiga rektorsutbildningen inom skolans och förskolans värld, eftersom det är en komplex situation där det är svårt att leda och styra verksamheten. Det är mycket viktigt att plocka fram en liknande ledarskapsutbildning för de många duktiga cheferna inom svensk äldreomsorg, så att de kan få rätt stöd och hjälp, se och bekräfta sina medarbetare, jobba aktivt med att förebygga och förhindra sjukskrivningar och framför allt jobba med att bibehålla och förbättra arbetsmiljön. Jag tror att det är den enskilt viktigaste fråga som vi kan jobba med framöver i kommunerna, så att man kan få fler som går från deltid till heltid och inte minst kan förebygga sjukskrivningar.

Jag vill också lyfta fram den satsning som regeringen nu gör med 25 miljoner till Forte på att etablera och finansiera centrum för återgång i arbete. Jag är besjälad av att kvinnor – det handlar framför allt om kvinnor – ska få rätt vård och behandling, så att de slipper sjukskrivning.

Anf. 13 JESSICA RODÉN (S):

Herr talman! Jag tror egentligen att ministern och jag delar samma grundläggande mål att ingen

människa ska behöva bli sjuk eller skadad av sitt arbete och att ingen människa ska behöva vara sjukskriven längre än nödvändigt. Då måste hela kedjan fungera.

Vi måste bygga ett arbetsliv där människor inte blir sjuka av sitt arbete. Det är därför som arbetsmiljön är så pass viktig just när det gäller undersköterskor, lärare, socialsekreterare och andra välfärdsarbetare så att de orkar ett helt arbetsliv.

Om människor ändå blir sjuka behöver stödet sättas in tidigt. Det behövs arbetsanpassningar, rehabilitering och samverkan. Människor måste få verkliga möjligheter att komma tillbaka till sitt arbete och inte bara prövas bort från det. Många människor upplever i dag att de bedöms mot normalt förekommande arbeten innan samhället ens gjort det som krävs för att de ska kunna komma tillbaka till sitt ordinarie arbete.

Ministern har inte en enda gång svarat på min fråga trots att jag har ställt samma fråga både i den inskickade interpellationen och nu i mina anföranden. Jag ger ändå statsrådet Tenje en sista chans, herr talman.

Vad är det egentligen regeringen och Sverigedemokraterna vill göra med undantaget? Tänker man göra tillämpningen hårdare? Kommer man att begränsa möjligheten att få sin arbetsförmåga bedömd mot sitt ordinarie arbete? Eller står regeringen bakom grundtanken att människor ska få en verklig möjlighet att rehabiliteras tillbaka till sitt arbete?

Anf. 14 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag vet inte riktigt vad ledamoten fiskar efter, givet att jag har gett besked.

Jag har sagt att vi för närvarande ser en positiv utveckling när det gäller sjukfrånvarons utveckling. Vi har jobbat med en rad olika åtgärder som vi nu hoppas kommer att få ännu större effekt framöver.

Jag har belyst vikten av mer kunskap inte minst när det gäller de psykiatriska diagnoserna. Vi vet inte riktigt vad som ger direkt effekt.

Det handlar om vikten av att inte minst kvinnor i offentlig sektor ska få rätt vård och behandling så att de slipper en sjukskrivning i ett så tidigt skede som bara är möjligt.

Vi har också lyft fram inte minst arbetsgivarens ansvar. Vi vet att den enskilt viktigaste delen för att minska ned, förkorta och motverka onödigt långa sjukskrivningar är en aktiv arbetsgivare som visar stöd och engagemang och definitivt gör verkstad bakom orden i handlingsplanen och dessutom upprättar en handlingsplan.

Vi ser nu en positiv trend, inte minst när det gäller de psykiatriska diagnoserna. Men vi vet att det kan svänga mycket fort. Just därför är det så otroligt viktigt att följa den här frågan mycket noga.

Jag tror att det vore tjänstefel om man som minister med ansvar för de här frågorna inte var beredd att vidta åtgärder för att mota och förhindra sjukskrivningar eller för den delen förbättra arbetet med att minska sjukskrivningarna.

Jag har inga andra besked att ge. Vi tänker inte, tycker inte och säger inte något annat. Vi har inga andra besked att ge än det som i dag gäller och ska fortsätta att gälla. Men vi följer frågan mycket noga. Jag är redo att agera om så skulle krävas.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2025/26:469 om en jämställd föräldraförsäkring

Anf. 15 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Sanne Lennström har frågat jämställdhetsministern vilka åtgärder hon och regeringen vill vidta för att uppnå målet om en jämställd föräldraförsäkring.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen. Interpellationen är ställd till någon annan, och jag svarar nu till någon annan än den ledamot som har ställt interpellationen.

Den ekonomiska familjepolitiken, och särskilt föräldraförsäkringen, bidrar till utveckling mot ett jämställt föräldraskap. Vi har en generös föräldraförsäkring och en väl utbyggd barnomsorg som ger rätt förutsättningar för föräldrar att ta ett stort ansvar för barn och samtidigt kunna förvärvsarbeta, men det finns givetvis fortsatta utmaningar. Kvinnor tar ett betydligt större ansvar än män för vård av barn under de längre föräldraledigheterna vid ett barns födelse eller adoption och även vid barns sjukdom.

För att underlätta för föräldrar att kombinera familjeliv med arbetsliv behöver föräldraförsäkringen vara flexibel utifrån familjernas behov. Föräldrar ska ha så stora möjligheter som möjligt att välja hur föräldraledigheten ska användas.

Regeringen har genomfört reformer som har ökat flexibiliteten i föräldraförsäkringen. Sedan den 1 juli 2024 har antalet dubbeldagar utökats från 30 till 60 dagar, och dagarna kan nu också användas under en längre tid.

Föräldrar har även fått utökade möjligheter att överlåta föräldrapenningen till en annan försäkrad. De utökade dubbeldagarna ger därtill föräldrarna möjlighet att tillsammans knyta närmare band till sitt barn tidigt i barnets liv.

Det lägger också grunden för ett gemensamt ansvar, vilket kan mynna ut i ett mer jämställt uttag av föräldradagar också längre fram i föräldraledigheten. Möjligheterna att överlåta föräldrapenning till en bredare krets underlättar för olika familjekonstellationer att använda just föräldrapenningen.

Det är viktigt att föräldrar har god kunskap om föräldraförsäkringens regelverk, om den flexibilitet och valfrihet som regelverket medger och om de kortsiktiga och långsiktiga effekterna av fördelningen av föräldraledigheten. Alla föräldrar behöver ges goda förutsättningar att göra informerade val om hur

föräldraledigheten och föräldrapenningen kan fördelas mellan dem.

Försäkringskassan har därför ett mål att stärka förutsättningarna för ett jämställt användande av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Försäkringskassans information ska bidra till att föräldrar får bättre kunskap om föräldraförsäkringens regelverk, om möjligheterna att använda föräldrapenningen flexibelt och om de långsiktiga effekterna av fördelningen av föräldraledigheten.

Ekonomisk jämställdhet är en förutsättning för ett jämställt samhälle, och föräldraförsäkringen spelar här en mycket viktig roll. Jämställdhet kan också innebära mer pengar i plånboken. För de allra flesta föräldrar är det lönsamt att dela på föräldrapenningen, oavsett löneskillnad mellan föräldrarna. Det beror helt enkelt på att om båda föräldrarna jobbar halva tiden vardera så får båda jobbskatteavdrag och full föräldralön.

Försäkringskassan har i regleringsbrevet för 2026 fått i uppdrag att stärka föräldrarnas kunskaper om flexibel föräldrapenning och vad som påverkar ekonomin under föräldraledigheten. Försäkringskassan ska bland annat genom att utveckla informationen till föräldrar öka kunskapen om vad som påverkar hushållets disponibla inkomst när föräldrarna väljer hur de fördelar föräldrapenningen mellan sig. Hänsyn ska tas till bland annat effekterna av kollektivavtalad föräldralön, jobbskatteavdraget och den statliga inkomstskatten. Uppdraget ska redovisas senast den 30 januari 2027.

Då interpellanten anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmanen att Magdalena Sundqvist (S) i stället fick delta i interpellationsdebatten.

Anf. 16 MAGDALENA SUNDQVIST (S):

Herr talman! Tack för svaret, socialförsäkringsministern!

Jag skulle vilja gå tillbaka till den fråga som ställdes i interpellationen. Vilka konkreta åtgärder vill ministern och regeringen vidta för att uppnå målet om en jämställd föräldraförsäkring?

Vi är helt överens om att föräldraförsäkringen bidrar till utvecklingen mot ett jämställt föräldraskap. Däremot finns det en stor oro om vad som kommer att hända framöver med föräldraförsäkringen och dess uppbyggnad när flera partier i Tidöunderlaget inte delar ministerns åsikt att den föräldraförsäkring som finns i dag bidrar till utveckling mot ett jämställt föräldraskap eller kanske inte tycker att jämställdhet är viktigt.

Sedan 70-talet har föräldraförsäkringen utvecklats och utformats till ett allt viktigare verktyg för att uppnå jämställdhet i det svenska samhället.

Det har redan från början funnits en politisk strävan att uttaget av föräldrapenning ska fördelas jämnare mellan kvinnor och män. Mäns andel av dagarna med föräldrapenning har ökat, och man får inte bortse från det faktum att de reserverade och öronmärkta dagarna

till respektive förälder har bidragit till den här ökningen. Vi är dock inte i mål ännu.

Det jämställdhetspolitiska målet – att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv – har vi alla en skyldighet att jobba mot. I dag går det tyvärr inte så bra, trots att det har gått framåt sedan reserverade månader infördes. Under 2025 var det ungefär 31 procent av föräldrapenningdagarna som togs ut av män.

EU:s work-life-balance-direktiv trädde i kraft för att skapa bättre jämställdhet och underlätta för föräldrar att kombinera karriär och familjeliv. Det innehåller minimikrav för alla medlemsländer, vilka för Sveriges del just nu uppfylls via föräldraförsäkringen.

Det är en föräldraförsäkring som med dagens konstruktion är tredelad. De sjukpenninggrundade föräldradagarna är delade i tre delar. Det är 90 dagar som är öronmärkta till vardera föräldern. 210 dagar får de dela upp mellan sig som de önskar.

EU-direktivet kräver att minst två månader ska vara öronmärkta till respektive förälder. När nu flera partier i Tidöunderlaget går ut och ställer krav på att vi ska ta bort öronmärkningen av dessa dagar till respektive förälder, och de här öronmärkta dagarna har tjänat oss väldigt väl när det gäller att ta kliv framåt mot det jämställdhetspolitiska målet, undrar jag: Hur planerar ministern att utveckla föräldraförsäkringen in i framtiden?

Jag undrar också: Är ministern beredd att gå de partier i Tidöunderlaget till mötes som vill att de reserverade dagarna ska tas bort och helt enkelt inte följa EU:s work-life-balance-direktiv?

Anf. 17 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Det gläder mig att ledamoten delar min förhoppning om att jag ska få fortsätta att leda i de här viktiga frågorna och därför är intresserad av vad jag vill göra i framtiden. Det tycker jag är härligt att höra.

Vi kan först och främst konstatera att när man gick från en pappamånad till två pappamånader gav det en ganska stor effekt. När man gick från två till tre pappamånader eller de reserverade dagarna för pappan såg man inte samma effekt över huvud taget när det gäller det jämställda uttaget. Detta tycker jag är viktigt att få med sig. Men med det sagt tycker jag inte att det är oviktigt, och jag har inte för avsikt att förändra den fördelningen.

Vi har en generös och omfattande föräldraförsäkring som vi ska vara väldigt stolta över. Den tillsammans med en omfattande och generös barnomsorg har bidragit till att öka jämställdheten i vårt samhälle mellan kvinnor och män. Det arbetet har regeringen nu fortsatt, bland annat genom att göra försäkringen ännu mer flexibel, givet olika livssituationer som olika familjer befinner sig i.

Dubbeldagarna ger möjlighet för båda föräldrarna att tidigt knyta an till sitt barn och kan öka

jämställdheten även när det gäller senare uttag av föräldrapenning och vab. Detta tror jag har mycket stor betydelse.

När jag lanserade idén om att vi skulle fördubbla antalet dubbeldagar var en väldigt viktig del för mig att vi genom forskning och olika studier vet att detta förbättrar kvinnornas möjlighet till rehabilitering och konvalescens och att antalet förlossningspsykos minskar med hjälp av dubbeldagar. Vi vet också att män som tidigt är hemma med sitt barn, som gör sysslor i hemmet och som givetvis knyter an till barnet tenderar att plocka ut fler föräldradagar längre fram och att dessutom vara med och dela på arbetet med tillfällig föräldrapenning. Det är en väldigt viktig utveckling.

Möjligheten att överlåta föräldradagar har framför allt gynnat ensamstående kvinnor, mammor, som står mitt i livet och har en karriär och möjlighet att komma tillbaka till arbete. Det ser vi väldigt tydligt. Men detta har också varit väldigt bra för stjärnfamiljer där det kan finnas fler vuxna än de biologiska föräldrarna som är villiga att ta del av föräldraledigheten och, i framtiden, även vab.

Att vi har ett regelverk som går i takt med tiden och med olika typer av familjebildningar och med de behov man har i en familj är både rätt och riktigt. En grundläggande socialförsäkringsförmån, som just föräldraförsäkringen, måste ha de ingredienserna.

Antalet barn för vilka dubbeldagarna används har ökat med över 5 000. Även antalet dagar har ökat. Den uppföljning som Försäkringskassan har gjort visar bland annat att bland föräldrar som använde dubbeldagarna var andelen som delade jämställt på föräldrapenningen 7 procent högre än bland de föräldrar som inte utnyttjade dubbeldagarna. Det är faktiskt ganska stor skillnad, och där finns stor potential.

Undersökningen av effekterna av dubbeldagarna visar också att möjligheten till samtida uttag påverkar grupper av män som tidigare inte har tagit ut föräldrapenning alls. Tar man ut dessa dagar tidigt i livet följer det med hela vägen. Det är något som jag ser mycket positivt på och som jag kan tänka mig att jobba vidare med.

Anf. 18 MAGDALENA SUNDQVIST (S):

Herr talman! Jag tvivlar inte på vad som är bäst efter den 13 september. Men, som någon sa, det är eoner av tid kvar till dess. Dessutom är det väldigt viktigt att ge väljarna ett tydligt besked när det finns partiledare i ert underlag som har som ett absolut krav att öronmärkningen ska bort. Då är det viktigt att ni som har ministerposterna är tydliga med vad vi kan vänta oss.

När det gäller att överlåta föräldradagar till andra kan jag säga att det är mormor som tar de dagarna, inte farfar och morfar. Det är kvinnorna i den äldre generationen som tar mycket av det här ansvaret.

Jag vill gå tillbaka lite till interpellationssvaret. Jag ser att ministern i interpellationssvaret har en stor tillit till att det som saknas just nu för att gå framåt i fråga om jämställdheten är information. Om bara föräldrar

skulle se till att vara lite mer informerade skulle jämställdheten öka.

I interpellationssvaret är det egentligen den konkreta åtgärd som anges för att se till att föräldraförsäringen behåller sin relevans inom jämställdhetsarbetet. Det handlar just om information från Försäkringskassan.

När man går in på Försäkringskassans hemsida i dag ser man att den är full med information om fördelarna med ett jämställt föräldraskap. Vad är det för ytterligare information som krävs för att man ska uppnå en jämställd föräldraförsäkring?

Har jag tolkat ministern rätt, att det vassaste verktyget för att man ska uppnå en jämställd föräldraförsäkring är just utökad information från Försäkringskassan?

Med tanke på hur mycket information som redan finns undrar jag: Borde vi inte ha lyckats bättre?

Anf. 19 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag tycker inte att man ska undervärdera vikten av att vara välinformerad och ha kunskap om olika effekter för plånboken – både här och nu och i framtiden.

Ledamoten är kanske mycket välinformerad och väl insatt i jobbskatteavdragets förträfflighet. Men jag måste nog säga att när jag fick rapporten om jobbskatteavdragets betydelse för ett jämställt uttag och hur mycket pengar det finns att tjäna för föräldrar som delar föräldraledigheten jämställt tack vare jobbskatteavdraget blev jag ganska förvånad. Den aspekten, som handlar om att det ska löna sig mer att arbeta och om att vi jobbar med jobbskatteavdragen, hade jag faktiskt inte sett komma.

Det är mycket möjligt att ledamoten är välinformerad. Jag tror dock att svenska föräldrar inte riktigt är medvetna om jobbskatteavdragets fantastiska effekt just när det gäller ett jämställt uttag av föräldraledigheten. Det tror jag att det är väldigt viktigt att vi informerar om just nu i oroliga tider.

Vi ärvde en skyhög inflation, skenande räntor och en utdragen lågkonjunktur av den socialdemokratiska regeringen. Nu har vi pressat tillbaka inflationen. Räntorna har pressats tillbaka, och matpriserna är nu nere tack vare att vi har halverat matmomsen.

Det är dock fortfarande ganska tufft. Det är klart att en utdragen lågkonjunktur påverkar många och särskilt barnfamiljerna. Men en tvåbarnsfamilj har fått mer än 5 000 kronor mer i plånboken varje månad sedan 2022, och vi ämnar fortsätta den resan nästa mandatperiod.

Konsekvensen av jobbskatteavdraget är mer pengar i plånboken om man delar lika på föräldraledigheten. Försäkringskassan har fått ett uppdrag att titta på de här frågorna och informera om det kan röra sig om ungefär 2 000 kronor extra i månaden om man delar lika.

Medianlönen i Sverige för privata och kommunala arbetare ligger på mellan 32 000 och 34 000 kronor i månaden, och föräldrar är i snitt lediga 16 månader

under barnets första två år. Två föräldrar som båda tjänar 30 000 kronor får över 2 000 kronor mer i månaden till hushållet om de delar lika på föräldrapenningen jämfört med om en förälder är hemma ett helt kalenderår. Detta beror på föräldralönen och även på jobbskatteavdraget.

Om den ena föräldern tjänar 30 000 kronor och den andra 40 000–55 000 kronor minskar vinsten, men de får ändå runt 900 kronor mer i månaden om de delar lika.

Det är vid större löneskillnader som jag tror att det ibland blir riktigt jobbigt för föräldrarna, för då tänker de att om en tjänar 30 000 i månaden och den andra 70 000 förlorar man för mycket om den som tjänar 70 000 är föräldraledig. Men så är inte alls fallet. De skulle få ut nästan lika mycket som paret där båda tjänar 30 000 kronor – nästan 2 000 kronor extra i månaden, och detta beror på att hushållet som delar lika kommer att betala mindre i statlig inkomstskatt.

Jämställdhet ger helt enkelt mer pengar i plånboken. Om fler föräldrar visste om detta, givet att ekonomi är en avgörande del när man bestämmer vem som ska vara hemma, tror jag definitivt att vi hade fått ett mer jämställt uttag av föräldraledigheten. Jobbskatteavdraget är bra för jämställdheten och ger mer pengar i plånboken.

Anf. 20 MAGDALENA SUNDQVIST (S):

Herr talman! Det låter på ministern som att hon tycker att vi är framme. Jag tycker inte att vi är framme – 31 procent av dagarna plockas i dag ut av män.

Ministern och jag delar att jämställdheten är viktig. Men jag är seriöst oroad över vad som händer om Tidöunderlaget skulle styra efter den 13 september, för jag är inte övertygad om att inte andra partier får ett alltför stort inflytande i den här frågan.

Man får aldrig glömma att alla tjänar på jämställdhet. Pappor behöver likaväl som mammor tid med sina barn. Mammor behöver likaväl som pappor en stabil ekonomisk tillvaro, ekonomisk makt över sitt liv och möjlighet till en god pension. Barn förtjänar anknytning till båda sina föräldrar.

I dag hade jag hoppats på att få ett svar som kunde göra att jag kände mig trygg med att min dotter i framtiden var garanterad ett mer jämställt familje- och karriärliv än vad min mamma och mormor hade. Jag hade hoppats att ministern skulle visa tydlighet och verkligen sätta ned foten gentemot sina partikamrater och tala om att några reserverade och öronmärkta dagar absolut inte kommer att tas bort.

Just det svaret har jag inte fått. Jag har i stället blivit ännu mer övertygad om att vi ska garantera ett jämställt familje- och yrkesliv i framtiden, och då behövs ett maktskifte i Sverige.

Om dagens unga ska garanteras en jämställd framtid är det oerhört viktigt att Socialdemokraterna får vara med och styra efter den 13 september. Våra unga måste garanteras ett samhälle, ett föräldraskap och ett yrkesliv där alla ges möjlighet att kombinera karriär och familjeliv, oavsett kön.

Anf. 21 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack till ledamoten Sundqvist för en bra diskussion och debatt! Det här är väldigt viktiga frågor, och jag tror att vi i grunden delar väldigt mycket.

Om jag är nöjd och tycker att vi är framme? Nej, i så fall hade jag ju inte gett ett skarpt uppdrag till myndigheter att informera om jobbskatteavdragets förträfflighet, fördelarna med det och att det i längden leder till att man tjänar på ett jämställt uttag av föräldralehdigheten. Inte bara för att det ger positiva effekter för barnet, sannolikt för relationen och också för kvinnan att man inte bara delar föräldralehdighet utan också vab och dessutom kanske det oavlönade jobbet i hemmet, utan det är också bra för relationen, för kvinnan och definitivt för samhället i stort.

Herr talman! Med en Tidöregering vet vi att vi får ett jobbskatteavdrag som gynnar jämställdheten och som gör att fler tjänar på att dela lika. Vi vet också vad vi får med de rödgröna. Då får vi högre skatter för hårt arbetande vanliga människor som inte kommer att få det här jobbskatteavdraget. Till syvende och sist kommer man inte bara att backa bandet så att det inte blir 5 000 kronor extra varje månad, utan dessutom kommer det att bli ännu högre skatter.

Det kommer att svida hårt i plånboken om de rödgröna får vara framme, och om man då sitter och räknar kronor och ören drar man kanske inte slutsatsen att man ska dela lika på föräldralehdigheten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2025/26:486 om satsning på jämställda löner inom välfärden

Anf. 22 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Nadja Awad har bland annat frågat mig om behovet av riktade statliga lönesatningar för att motverka värdediskriminering i kvinnodominerade välfärdsyrken, om jag anser att nuvarande lönebildningsmodell är tillräcklig för att på rimlig tid åtgärda de strukturella löneskillnaderna mellan kvinnor och män, om jag är beredd att ta initiativ till en jämställdhetspott eller liknande satsning, hur jag avser att säkerställa att välfärdssektorn kan rekrytera och behålla personal givet de relativt låga lönenivåerna i många centrala yrken samt vilka andra åtgärder jag avser att vidta för att minska de strukturella löneskillnaderna mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Jag vill inleda med att tacka ledamoten för frågorna och engagemanget. Jag besvarar interpellationen utifrån mitt ansvarsområde i regeringen.

Inledningsvis vill jag fästa uppmärksamheten på att löneskillnaderna mellan kvinnor och män har minskat under de två senaste decennierna. Vad gäller lönebildning är dock regeringens utgångspunkt att

arbetsmarknadens parter har huvudansvaret för den, något som det finns en bred uppslutning kring i det svenska samhället. Regeringen värnar den svenska lönebildningsmodellen, som innebär att parterna tar sitt ansvar utan politisk inblandning.

För att upprätthålla god kvalitet i välfärden är det viktigt med en effektiv och långsiktig kompetensförsörjning. Frågor om bemanning och kompetensförsörjning är ytterst frågor för kommunerna, regionerna och andra arbetsgivare. Regeringen genomför flera satsningar som syftar till att stärka kompetensförsörjningen så att vård- och omsorgsbehoven möts i hela landet. I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser med bland annat krav på alla arbetsgivare att årligen göra en lönekartläggning i syfte att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. Diskrimineringsombudsmannen har tillsyn över att diskrimineringslagen följs.

Frågor om ekonomisk jämlikhet är fortsatt prioriterade av regeringen. Regeringen har under mandatperioden tagit initiativ till en rad olika uppdrag i syfte att främja ekonomisk jämställdhet, bland annat analys av hur de centrala kollektivavtalen har konstruerats för att underlätta de lokala parternas arbete med lönefrågor ur ett jämställdhetsperspektiv.

Jag ser fram emot den fortsatta debatten i dessa angelägna frågor.

Anf. 23 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Statsminister Ulf Kristersson och hans regering har löner som de allra flesta människor bara kan drömma om. Men de vill inte se till att alla arbetare också har bra löner att leva på. De har prioriterat att göra de rikaste rikare.

Ulf Kristersson och hans ministrar har höjt sina egna löner. Jimmie Åkesson och riksdagsledamöter har höjt sina egna löner, men Vänsterpartiet har konsekvent röstat nej till dessa lönehöjningar för ministrar och riksdagsledamöter.

Vd:ar för vård- och omsorgsbolag kan göra om våra skattepengar till gigantiska löner. De kan till och med tjäna mer än vad statsministern gör. Vd:n för vård- och omsorgsbolaget Attendo, Martin Tivéus, tjänar 876 500 kronor. Vd:n för Ambea, Mark Jensen, tjänar 550 000 kronor. Capios vd, Britta Wallgren, tjänade under 2022 cirka 18 miljoner kronor. När Petra Karlsson Ekström, vd:n för ÖBO, det kommunala bostadsbolaget i min hemkommun Örebro, tillträdde fick hon en lön på 192 000 kronor, och på den tiden blev hon till och med bättre betald än Sveriges statsminister. Vd:n för det statliga bolaget Vattenfall, Anna Borg, har en månadslön på cirka 1,6 miljoner kronor. Tågbolaget SJ:s vd, Monica Lingegård, tjänar 551 000 kronor i månaden.

Herr talman! Detta är orimligt höga löner, speciellt för vd:ar för välfärdsbolag, kommunala och statliga bolag, som sticker i ögonen på alla vanliga arbetare. Och framför allt: När vanliga arbetare bevittnar att deras löneutveckling inte följer hyreshöjningarna och

prisutvecklingen på mat, kläder och medicin upplevs det som en väldigt stor orättvisa.

Undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter, bussförare, barnskötare, elevassistenter, förskollärare – de som arbetar inom vård, skola, omsorg, LSS och kollektivtrafik – har bland de lägsta lönerna i landet. Arbetare i den svenska välfärden har de lägsta lönerna i hela EU. En ensamstående undersköterska är beroende av att anhöriga köper kläder till barnen. Personliga assistenter tvingas lämna yrket för att de inte längre har råd. Förskollärare kan ha arbetat i svensk skola i 30 år men ändå inte ha fått en värdig löneutveckling.

Vi kommer inte att kunna locka unga eller personer som ställer om senare i livet till att vilja arbeta i välfärden när de vet att de kommer att vara i botten på löneligan och fattigpensionärer senare i livet. Människor som arbetar i välfärden och älskar sina jobb tvingas lämna dem för att de ruineras ekonomiskt. Dessutom riskerar de utmattning och sjukskrivningar längs vägen, eftersom arbetsbördan inom välfärden är enorm.

Samtidigt står vi inför en personal- och kompetensförsörjningskris i exempelvis äldreomsorgen. Men runt om i landet där Vänsterpartiet är med och styr har man satsat extra mycket på att höja lönerna för arbetare i välfärden. I Göteborg fryste politikerna sina löner för att i stället satsa extra på att höja undersköterskors löner. I Norrköping gynnas över 2 600 välfärdsarbetare av en extra lönehöjning. I Laxå gör man också en särskild lönesatsning på personliga assistenter och sjuksköterskor.

Sammanfattningsvis, herr talman, krävs det att Vänsterpartiet är med och styr för att lönerna i välfärden ska höjas mer än riktmärket. Det är vad vi vet. Men vad har regeringen och Sverigedemokraterna gjort konkret för att arbetsmarknadens parter inom välfärdsverksamheter i kommuner och regioner ska få förutsättningar att satsa extra mycket på arbetares löner – framför allt kvinnliga arbetares löner, som är mer eftersatta?

Anf. 24 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret, men jag måste säga att det också illustrerar själva problemet.

När kvinnor i välfärden år efter år halkar efter i löneutvecklingen svarar regeringen återigen att det är parterna som ansvarar för lönebildningen och att regeringen värnar modellen.

Men frågan är ju inte om kollektivavtalen är bra eller dåliga utan varför regeringen passivt accepterar en arbetsmarknad där kvinnors arbete systematiskt värderas lägre. Vi talar om undersköterskor, barnskötare, vårdbiträden, sjuksköterskor och förskollärare – yrken som bokstavligen håller ihop vårt samhälle. Utan deras arbete fungerar inte äldreomsorgen, sjukvården eller förskolan. Ändå är det just dessa yrken som gång på gång får höra att det inte finns utrymme för rejäla lönenlyft.

Ministern säger att löneskillnaderna har minskat över tid. Ja, det har de men väldigt långsamt. Samtidigt vet vi att arbetarkvinnor fortfarande tjänar flera tusen kronor mindre i månaden än män i arbetaryrken. Om vi fortsätter i dagens takt kommer det att ta mycket lång tid innan dessa skillnader faktiskt försvinner. Är regeringen verkligen nöjd med det?

Det är också märkligt att regeringen hänvisar till lönekartläggningar och Diskrimineringsombudsmannen, som om problemet vore individuella osakliga löneskillnader. Det här handlar ju om strukturell värde-diskriminering. Problemet är inte bara att kvinnor får lägre lön än män på samma arbetsplats utan att hela kvinnodominerade yrken värderas lägre från allra första början. Här räcker inte regeringens passivitet.

Vänsterpartiet föreslår ett kvinnolönellyft i form av en jämställdhetspott på 30 miljarder kronor om året under tio års tid – ett riktat statligt ansvarstagande för att höja lönerna i de kvinnodominerade välfärdsyrken som samhället är beroende av. Vi vill göra detta tillsammans med arbetsmarknadens parter – inte mot dem. Det handlar alltså inte om att avskaffa den svenska modellen utan om att komplettera den på områden där den uppenbart har misslyckats med att lösa en historisk orättvisa.

Vi vet också att det här handlar om kompetensförsörjning. Kommuner och regioner skriker efter personal. Många lämnar välfärdsyrken för att lönen inte motsvarar arbetsbördan, ansvaret och slitaget. Samtidigt står regeringen utan konkreta svar på hur man ska göra dessa yrken mer attraktiva.

Jag vill därför gärna ställa frågan igen till arbetsmarknadsminister Johan Britz: Om regeringen faktiskt anser att det finns en diskriminering av kvinnors löner, varför är man då inte beredd att använda politiska verktyg för att faktiskt förändra den? Om regeringen ser den akuta personalbristen i välfärden, varför avvisar man riktade lönesatsningar som både skulle stärka jämställdheten och förbättra möjligheterna att både rekrytera och behålla personal?

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag är väldigt tacksam över att Nadja Awad tar upp den viktiga frågan om jämställda löner inom välfärden. Jag vill också tacka Ciczie Weidby för hennes inlägg och engagemang.

Jag tror att vi måste börja med att prata lite mer om den svenska modellen. Den svenska lönebildningsmodellen är inget smörgårdsbord där politiker kan välja att låta parterna hantera vissa delar och sedan vara inne i andra delar. Då kommer modellen inte att hålla över tid.

Regeringen arbetar aktivt för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet – kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller betalt arbete, som ska ge ekonomisk självständighet livet ut.

Enligt Medlingsinstitutet är den enskilt viktigaste variabel som förklarar löneskillnaderna mellan kvinnor och män att de arbetar i olika yrken och sektorer, vilket också har påpekats här. Könsfördelningen på arbetsmarknaden kan främst förklaras av att kvinnor och män i hög grad väljer olika utbildning.

Statistiska centralbyråns index för yrkessegregering visar att arbetsmarknaden gradvis sedan 2005 har blivit mindre könssegregerad. Det är positivt att löneskillnaden mellan män och kvinnor har minskat under de två senaste decennierna, även om minskningen har avstannat de senaste åren. År 2024 uppgick den genomsnittliga löneskillnaden mellan kvinnor och män till 10,2 procent. Den standardvägda löneskillnaden mellan kvinnor och män med hänsyn till skillnader vad gäller ålder, utbildning, sektor, yrke och arbetstid uppgick 2024 till 4,6 procent.

Åter till den svenska arbetsmarknadsmodellen och synen på den. I enlighet med den modellen är det arbetsmarknadens parter som bär huvudansvaret för lönebildningen. Regeringen värnar denna modell, och vi har väldigt stort förtroende för att parterna tar sitt ansvar för att bidra till att minska löneskillnaden mellan kvinnor och män.

Mina frågor tillbaka till Vänsterpartiet är: Står ni bakom den svenska modellen för lönebildning? På vilket sätt tror ni att den typ av förslag ni lägger fram kommer att påverka den svenska lönebildningsmodellen i grunden? Finns det inte stora risker med att agera på ett sätt som gör att parterna inte känner att de bär det fulla ansvaret för lönebildningen i Sverige? Vad skulle hända den dag de känner att de inte bär det fulla ansvaret? Kommer de då att ta något ansvar över huvud taget?

Anf. 26 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Regeringen verkar över huvud taget inte respektera den svenska modellen när vi pratar om välfärdsverksamheter. Vårt förslag om ett kvinnolöne-lyft berör välfärdens arbetare. Det är kvinnor som tjänar 6 000 kronor mindre i månaden än en arbetarman i industrin. Så ser siffrorna ut i dag.

Regeringen med hjälp av Sverigedemokraterna slår ned just den svenska modellen när man skickar nedskärningsbudgetar till kommuner och regioner så att de som arbetsgivare inte kan satsa extra mycket på att höja undersköterskors eller barnskötares löner. Och det är ju de verksamheterna vi pratar om. Välfärden är skattefinansierade verksamheter som politiken har ansvar för.

Det är inte möjligt för arbetsmarknadsminister Johan Britz och den här högerregeringen att friskriva sig från allt ansvar som en regering faktiskt har. Kommuner och regioner som arbetsgivare är till stor del beroende av finansiering från staten. Det är det hela vårt förslag om ett kvinnolöne-lyft grundar sig i.

Vi föreslår att staten genom en riktad satsning om totalt 30 miljarder kronor över tio år minskar lönegapet mellan kvinnodominerade välfärdsyrken och mansdominerade yrken. Det handlar inte om att vi lägger oss i

den svenska modellen. Det handlar om att vi med statlig finansiering vill stötta den svenska modellen och sluta det diskriminerande, arbetsföraktande lönegapet mellan välfärdskvinnor som sliter ut sina kroppar dag in och dag ut för att ge vård och omsorg i äldreomsorgen eller för att se till att bussen går i tid. Det är den satsningen vi vill att regeringen och Sverigedemokraterna ska genomföra.

Om regeringen och Sverigedemokraterna inte vill satsa statliga medel hos kommunerna och regionerna kan de ju säga det i stället för att attackera Vänsterpartiet för att vilja slå ned den svenska modellen. Det tycker jag är ett fördummande av debatten, herr talman, för ingenstans har vare sig jag, Ciczie Weidby eller Vänsterpartiet konstaterat att vi vill slå ned den svenska modellen. Vi vill bara stärka den.

Kommuner och regioner behöver ges förutsättningar att satsa extra mycket på att höja lönerna, till och med över riktmärket, för de välfärdsyrken som är extra eftersatta. Frågan kvarstår fortfarande: Vad vill ministern, regeringen och Sverigedemokraterna göra? Vill man göra en sådan statlig satsning eller inte? Det är ju bara att tala om det nu för våra väljare som följer den här debatten.

Detta kommer vi att fortsätta trycka på under hela valrörelsen, för det är en valfråga för oss i Vänsterpartiet. Vi garanterar att när Vänsterpartiet är med och styr, så som vi styr i Göteborg, Norrköping och Laxå, höjs undersköterskors och personliga assistenters löner. Vi ska se till att göra det jämlikt över hela landet.

Ministern kanske vill göra ett litet avslöjande om att man tänker göra någon liknande satsning från staten med finansiella medel? Då är det bara att säga det, klart och tydligt. Ja eller nej?

Anf. 27 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Johan Britz vet mycket väl att det här i grunden handlar om vilket samhälle vi vill ha och hur vi faktiskt värderar yrken. I decennier har kvinnor i välfärden fått höra att deras arbete är ovärderligt. Men när lönen ska sättas, då är det inte värt särskilt mycket alls. Det handlar om undersköterskan som springer mellan äldre på ett underbemannat boende, förskolläraren som tar ansvar för våra barn varje dag och vårdpersonalen som håller sjukvården igång trots stress och nedskärningar.

Alla dessa kvinnor som bär upp samhället får fortfarande betala priset för en strukturell undervärdering av kvinnodominerade yrken. Då fungerar det inte att regeringen och Johan Britz lutar sig tillbaka och säger att den svenska modellen kommer att ta hand om detta och att det kommer att funka jättebra. Det gör ju inte det, herr talman!

När marknaden och dagens lönebildning reproducerar ojämställdhet år efter år måste politiken våga kliva fram. Det har politiken gjort tidigare. Det gjorde man när industrin skulle ställas om. Det gör man när banker eller företag behöver stöd. Men när arbetarkvinnor i välfärden kräver rättvisa löner säger regeringen att deras händer är bakbundna. Det är givetvis

ett politiskt val. Vänsterpartiet tänker inte acceptera att kvinnor i välfärden ska fortsätta att bära hela samhället på sina axlar samtidigt som de halkar efter ekonomiskt.

Till alla kvinnor som tittar på detta och är trötta på applåder men fortfarande väntar på att få rättvisa löner vill jag säga att Vänsterpartiet i varje fall kommer att fortsätta ta striden för rättvisa kvinnolöner.
(Applåder)

Anf. 28 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Låt oss börja med ekonomin i kommuner och regioner. Det påstods – det var oklart vilket ord som användes – någonting om en nedskärningsbudget eller någonting sådant. Problemet den här regeringen mötte för fyra år sedan var ju en kraftig inflation, som urgröpte kommunernas och regionernas ekonomiska situation. Med kollektivavtalade pensionslösningar kopplade till inflationen innebar det att ekonomin blev väldigt ansträngd för många kommuner och regioner. Det viktigaste vi kunde göra då för att trygga välfärden och trygga medarbetarna i välfärden var att bekämpa inflationen, vilket vi också har gjort.

Därefter har vi även gjort stora ekonomiska tillskott till kommunsektorn, till både kommuner och regioner, plus att ekonomin i kommunsektorn nu ser betydligt bättre ut än när vi tog över ansvaret för Sverige.

Jag kommer tillbaka till att Vänsterpartiet säger sig vilja stötta den svenska modellen. Då måste man ju fråga sig om parterna har bett om den stötningen. Man kan också kalla det en inblandning i den svenska modellen från politiskt håll.

Detta är inte den enda inblandning i den svenska modellen som Vänsterpartiet förespråkar, utan Vänsterpartiet föreslår också att man via lag ska gå fram med en arbetstidsförkortning, vilket är ett centralt område; arbetstiden är ett centralt område för den svenska modellen.

Arbetstid, lön och andra villkor är de centrala peklare som bär upp den svenska modellen. Ger man sig in på att via lag och riksdag ha synpunkter som handlar om att en viss grupp behöver ha mer i lön ruckar man på den svenska modellen. Om man går in och säger att vi i Sveriges riksdag ska bestämma hur lång arbetstid olika yrken ska ha har man fullständigt skjutit den svenska modellen i sank.

Därtill skulle en arbetstidsförkortning innebära att många av dem som i dag upplever stress och press i det svenska arbetslivet skulle uppleva ännu mer stress och press när mer ska göras på ännu kortare tid.

Jag tror att vi har ett problem med strukturella löneskillnader mellan män och kvinnor. En del beror på livsval, och en del beror på saker som vi inte kan förklara, som sannolikt handlar om kön. Det behöver vi göra någonting åt. Steg för steg tar vi oss också närmare en situation där vi når jämställda löner mellan män och kvinnor. Och det gör vi genom evolution, inte revolution.

Anf. 29 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Tack, ministern, för den här debatten!

Jag vill kontra när det gäller ministrarnas påstående om att man har stöttat kommuner och regioner med budgetar. Jag skulle nog inte kalla nedskärningsbudgetar för att stötta. Man har sänkt skatten med 120 miljarder kronor under den här mandatperioden, vilket i princip bara har gynnat de allra rikaste, och därmed levererat nedskärningsbudgetar som har lett till att minst 130 kommuner runt om i landet blöder.

Det är äldreomsorgen som har fått ta mest stryk. Det är våra undersköterskor och vårdbiträden som helt enkelt får springa fortare mellan omsorgstagare för en sämre lön och en lägre pension att leva på senare. Liberalerna vill i stället se fler miljardärer.

Vänsterpartiet vill att alla välfärdens arbetare ska få en arbetstidsförkortning så att de har ork och möjlighet att arbeta ett helt yrkesliv, och vi vill att de ska ha löner att kunna leva på. Det är inte bara ministrar, politiker och vd:ar som ska få den möjligheten utan också välfärdens arbetare.

Detta är faktiskt vad hela debatten i grund och botten har handlat om: finansiering. Vill regeringen ta ett statligt ansvar för att säkerställa att våra välfärdsarbetare, framför allt kvinnor, får löner att leva på? Vi har fått svar i dag. Det är inte prioriterat av den här regeringen. De, speciellt Liberalerna, har ett vallöfte: De vill se fler miljardärer och färre arbetare som har råd att leva.

(Applåder)

Anf. 30 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L):

Herr talman! Låt mig än en gång framhålla hur mycket jag uppskattar den här debatten och diskussionen. De här frågorna är mycket viktiga.

Vi ska också vara noga med vad som är korrekt och inte. De skattesänkningar som den här regeringen har gjort har framför allt gått till låg- och medelinkomsttagare i Sverige. De personerna har fått mer i plånboken, vilket har skapat ekonomisk frihet för individer och familjer. Jag vet att Vänsterpartiet har en delvis annan syn på detta. Det viktiga är att staten tar in så mycket pengar som möjligt och sedan portionerar ut utifrån vad vänsterpartister i ledande positioner önskar, men det är inte den här regeringens politik.

Vad gäller arbetet med ekonomisk jämställdhet är det betydelsefullt att det finns verktyg som synliggör de här osakliga löneskillnaderna. Det sker bland annat genom lönekartläggningar, som jag nämnde tidigare. I diskrimineringslagen finns bestämmelser med bland annat krav på arbetsgivare att årligen göra en lönekartläggning som syftar till att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor.

De senaste åren har regeringen tagit initiativ till en lång rad olika uppdrag i syfte att främja ekonomisk jämställdhet. Det handlar om alltifrån kvinnors etablering på arbetsmarknaden, distansarbete och hur

distansarbete och jämställdhet hänger ihop till analyser av livsinkomster.

Regeringen har även gett i uppdrag till Tillväxtverket att, bland annat tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten, genomföra insatser i syfte att förbättra förutsättningarna för kvinnors entreprenörskap, ägande och företagande. Osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor ska vi successivt, steg för steg, utrota.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2025/26:427 om Postnord och statens ägarpolicy och bolagsstyrningsmodell

Anf. 31 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Isak From har frågat finansministern dels om hon avser att inom sitt ansvarsområde ta några initiativ för att möjliggöra för Postnord att utföra sitt samhällsuppdrag, dels hur hon säkerställer att Postnord uppfyller samhällsuppdraget om brev- och paket-tjänster upp till 20 kilo till alla hushåll i hela landet samtidigt som Postnords agerande är förenligt med statens ägarpolicy och bolagsstyrningsmodell. Interpellationen har överlämnats till mig.

Enligt postlagen (2010:1045) ska det finnas en samhällsomfattande posttjänst, det vill säga en posttjänst som finns i hela landet, som är av god kvalitet och som innebär att alla användare kan ta emot postförsändelser och till rimliga priser kan avlämna sådana försändelser för befordran. Med postförsändelser avses adresserade försändelser som väger högst 20 kilo och som överlämnas i den slutliga form i vilken de ska transporteras av en tillhandahållare av posttjänster. Detta innebär att den samhällsomfattande posttjänsten avser både brev och paket.

Digitaliseringen av samhället förändrar postmarknaden i grunden. Sedan år 2000 har två av tre fysiska brev ersatts av digital kommunikation i Sverige. Detta medför att den svenska postmarknaden befinner sig under ett stort förändringstryck. Beräkningar visar att de brevvolymer som Postnord hanterar kommer att fortsätta sjunka, och de kan om fem år komma att motsvara cirka en tredjedel av dagens nivå. Regeringen bedömer att Postnord och övriga aktörer på marknaden därmed står inför stora utmaningar.

Post- och telestyrelsen, PTS, är tillsynsmyndigheten på postområdet och utfärdar tillstånd för att bedriva postverksamhet med stöd av postlagen. Tillstånden får förenas med villkor om skyldighet för tillståndshavare att tillhandahålla en samhällsomfattande posttjänst. PTS har utsett Postnord att tillhandahålla delar av den samhällsomfattande posttjänsten, såsom posttjänster för skriftliga meddelanden som väger högst två kilo.

Hur Postnord bedriver sin verksamhet inom ramen för verksamhetsföremålet, som har sin grund i riksdagens beslut kring bolagets uppdrag, och

tillståndsvillkoren är emellertid en fråga för bolagets styrelse och ledning, som ansvarar för bolagets förvaltning, organisation och dagliga verksamhet. Detta regleras i aktiebolagslagen (2005:551), som gäller för både statligt och privat ägda bolag.

När det gäller marknaden för paket-tjänster har PTS i sin tillsyn kunnat konstatera att marknaden kännetecknas av god konkurrens i hela landet och har därför bedömt att det inte finns skäl att utse ett enskilt bolag att leverera paket över hela landet. Postnord ska dock tillhandahålla vissa posttjänster för paket som väger högst 20 kilo till vissa utsatta grupper som till exempel befinner sig i digitalt utanförskap eller bor långt från ett utlämningsställe.

Det är viktigt att människor har möjlighet att bo och verka i hela landet. Samtidigt behöver den samhällsomfattande posttjänsten vara anpassad efter de förutsättningar som råder i ett alltmer digitaliserat samhälle. PTS har regeringens uppdrag att bevaka, analysera och beskriva postmarknadens utveckling. Regeringen har beredskap att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa en posttjänst av god kvalitet i hela landet.

Anf. 32 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag ställde initialt den här interpellationen till finansminister Elisabeth Svantesson, eftersom det är hon som har ansvar för de statliga bolagen. Det gjorde jag för snart två månader sedan. Sedan har interpellationsdebatten skjutits fram. Den lämnades därefter över till civilministern, som sedan sköt fram debatten ytterligare några gånger. Det är klart att jag blev lite orolig för att den kanske skulle komma att skjutas fram igen.

Bakgrunden till den här interpellationen är Postnords samhällsuppdrag och frågor om huruvida Postnord agerar i enlighet med samhällsuppdraget och om Postnords agerande är förenligt med statens ägarpolicy och bolagsstyrningsmodell. Interpellationen ställde jag till finansministern eftersom hon är ansvarig för just de statliga bolagen.

Postnord har under lång tid begärt att få införa två-dagarsutdelning, något som regeringen nu har godkänt. Postnord har också aviserat att man därmed också kommer att lägga ned tre verksamheter i Västerbotten i tre kommuner – Dorotea, Åsele och Sorsele – och att man avser att börja köra posten från andra terminaler i stället. Detta kan låta som en rimlig åtgärd då mängden post och brev blir mindre, fast likväl blir det väldigt långa avstånd. Ska man köra post från Storuman till Ammarnäs är det drygt 20 mil enkel väg.

Detta har föranlett att vi i Västerbotten har agerat. Vi har skrivit debattartiklar. Vi har också träffat Postnords ledning på Postnordterminalen i Umeå. Där fick vi klart för oss att Postnord avser att gå vidare och lägga ned även terminalen i Nordmaling och att man inte ser att det hindrar uppdraget. Det har också framförts till oss, inte minst från företagarna i Västerbotten.

Så sent som under onsdagens debatt om regeringens proposition om landsbygdspolitiken fick jag mejl

från en företagare i Överboda utanför Umeå, som kunde meddela att när hon beställer ett paket från Malmö till Umeå tar det fyra dagar. Likväl står det att det ska ta en eller två dagar, och Postnord garanterar att man kan hålla de leveranstiderna på de allra flesta platser, med några få undantag. Nu visar det sig att de få undantagen i huvudsak handlar om glesbygdskommuner, och Umeå verkar alltså vara en glesbygdskommun enligt Postnords sätt att se det. Jag tycker inte att det stämmer – det är ändå en kommun som har haft stark tillväxt under väldigt många år.

Det framkom också under onsdagens debatt att det råder lite okunskap bland Tidöpartiernas ledamöter om huruvida Postnord flyger. Det påstods att Postnord flyger paket upp till Skellefteå och Luleå, men det har man slutat med sedan drygt ett år. Man kör i stället med lastbil upp till terminalerna.

Anf. 33 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Jag får be Isak From om ursäkt – jag är på väldigt snällt humör nu – för att jag blev tvungen att skjuta fram den här debatten *en* gång. Men det var inte flera gånger, som interpellanten påstod. Det var bara en gång, och det berodde helt enkelt på en kalenderkrock. Jag har inte på något sätt försökt undvika debatten.

Sedan vet vi alla att maj månad, inte minst under ett valår, medför ett väldigt hektiskt schema för oss alla. Jag noterar att det är ganska vanligt att också interpellanter skjuter fram interpellationsdebatter. Vi är väl båda skyldiga till detta. Men jag har inte på något sätt avsiktligt skjutit fram debatten, utan det har bara skett en gång, och det var på grund av en kalenderkrock. Men ganska snabbt efteråt fick vi ändå till denna debatt, vilket gläder mig.

Jag fick ju ta emot Postfinansieringsutredningens betänkande ganska tidigt under mandatperioden. Utredaren är för övrigt en gammal partikamrat till Isak From. Enligt utredningen är det helt uppenbart att det med de lagkrav och den finansiering som gäller i dag blir mycket svårt för Postnord att uppfylla lagkraven med tanke på den minskade brevvolymen i Sverige. Enligt beräkningar kan vi år 2030 ha upp till 90 procent färre brevfrösendelser än 2000, på grund av den ökade digitaliseringen. Det är i grunden väldigt positivt, för digital postgång är både snabbare och säkrare, men det är blir förstås mycket utmanande för Postnord att klara ekonomin under sådana förutsättningar.

Därför har vi nu gjort vissa ändringar för att Postnord ska klara av en samhällsomfattande posttjänst och uppfylla det som riksdag och regering har beslutat om en god postgång. Man kommer nu att kunna säkerställa postgång två fasta dagar i veckan, har man sagt, vilket skapar stor förutsägbarhet.

De frågor som Isak From tar upp är ju frågor som egentligen ska ställas till bolagets ledning. Så tycks också ha gjorts här. Jag kan alltså inte svara på allt detta, för en del av frågorna är det upp till bolaget att avgöra. Det gäller bland annat lokalisering av enskilda

kontor. Detta styr vi inte över i ägarpolicyn, utan den frågan måste ställas till bolagsledningen och styrelsen.

Som minister med ansvar för Post- och telestyrelsen, som är tillsynsmyndighet när det gäller postlagen, har jag ingen annan förväntan än att lagen upprätthålls och att den också kommer att upprätthållas med de nya befordringsdagarna och med de organisatoriska förändringar som bolaget väljer att göra. Jag har ingen annan förväntan än att postlagen kommer att upprätthållas.

Anf. 34 ISAK FROM (S):

Herr talman! Det är väldigt väl dokumenterat hur många gånger statsråden har skjutit fram denna debatt. Nu sa jag att finansministern först sköt fram den, och sedan lämnade hon över interpellationen. Sedan har den skjutits fram igen. Jag går inte in mer på det.

Jag konstaterar att frågeställningen var om det här agerandet uppfyller samhällsuppdraget. Vi kan konstatera att när det gäller pakettjänster råder det nu skillnader i hur lång tid det tar att leverera ett paket beroende på vilken del av landet det handlar om. Det är inte rimligt.

Sedan är det en annan fråga att pakettjänster i huvudsak inte längre är ett samhällsuppdrag. Här har vi ett marknadsmisslyckande. Marknaden klarar i delar av landet inte av att vare sig ta emot eller lämna ut paket. Jag känner till egenföretagare som får köra nio mil egen väg för att lämna paket till Postnords terminal i Skellefteå för att det lokala postkontoret inte erbjuder tjänsten att ta emot den typen av paket. Man ska tänka på att det handlar om småföretagare som alltså konkurrerar med andra småföretagare som utför samma tjänst men har betydligt närmare till en servicepunkt. Det har fått oss socialdemokrater att fundera: Är detta verkligen rimligt?

Därför har vi också agerat. Vi har i vår vårandringsbudget lagt 100 miljoner kronor för att förbättra postservicen och paketservicen i de glesaste delarna av landet. Det skulle kanske möjliggöra att man utvecklar lanthandlarstödet till att också omfatta den här tjänsten i större utsträckning eller att Postnord upphandlar en verksamhet.

I takt med att Postnord har avvecklat sin verksamhet har det blivit sämre. Framför allt är det olika i olika delar av landet. I statens ägarstyrningsmodell framgår det väldigt tydligt att det här ska ske lika över landet. Vi kan se att det inte sker lika över landet. Det var också utgångspunkten när jag ställde interpellationen till finansministern, för hon är ansvarig för bolaget.

Att regeringen har godkänt tvådagarsutdelning innebär att det försvinner verksamheter. Då bör också staten, statens bolag, fundera: Är det rimligt, med tanke på statens krav i både klimat- och miljöhänsen, att man ska köra väldigt långa sträckor? Hade det inte varit möjligt att ha kvar postterminaler i de glesaste delarna av landet? Postnord menar att det inte är rimligt. Det går inte med de nuvarande förutsättningarna. Då kan vi konstatera att förutsättningarna är olika

över landet. Man tar bort från en del av landet. Det ger sämre förutsättningar.

Vi kan också se att pakettjänsterna successivt har blivit sämre – från en redan dålig nivå till en helt oacceptabel nivå, som en företagare skrev till mig. Så, herr talman, kan vi inte ha det.

Anf. 35 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Jag förstår ju att Isak From har ställt den här frågan till Elisabeth Svantesson eftersom hon ansvarar för de statliga bolagen. Samtidigt är postlagen och postfrågorna mitt ansvar. Därför hamnar vi i lite av ett gränsland här. Bedömningen har gjorts att det är jag som ska ta den här interpellationen, men det har den nackdelen att det förhindrar mig att svara om bolagens ägardirektiv, exempelvis. Det ligger inte under mig, och jag vill inte gå in på detaljer i detta.

Det här är naturligtvis frågor som kan tas upp i ägardialogerna, men det är svårt för mig att svara exakt på om det som Isak From nu beskriver föranleder oss att ändra i ägardirektiv och annat. Jag får faktiskt passa på just den frågan.

Däremot ska vi ha en postgång och en postleverans som fungerar i hela landet. Sedan tror jag att alla förstår att om man har flera mil mellan byggnader och försändelser i glesbebyggda delar av Sverige kommer det att ta lite längre tid än om man bor i väldigt tätbebyggda delar, exempelvis i Stockholms innerstad. Det tror jag att det finns förståelse och acceptans för. Men med det sagt ska alla kunna förvänta sig en postgång med rimliga leveranstider oavsett var i Sverige man bor.

Även om vi nu går över till tvådagarsutdelning ska man komma ihåg att vi skärper kravet på femdagarsbefordringstiden från 95 till 97 procent av leveranser. Det är ju en förbättring vi gör också med den förändring vi nu gör.

I övrigt handlar nu frågorna i den här introduktionsdebatten mest om just ägardirektiven och bolaget, och där har jag inte riktigt möjlighet att svara.

Anf. 36 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag noterar att regeringen inte har möjlighet att svara på det som interpellationen egentligen handlade om. Men eftersom jag här även har lyft in flera olika delar som Erik Slottner kan svara på utgår jag från det i min fortsatta frågeställning.

Erik Slottner säger i slutet av sitt svar att regeringen har beredskap att vidta nödvändiga åtgärder. När vi träffade Postnords ledning i Umeå kunde de konstatera att deras förändringar och aviserade nedläggningar hade mött mycket motstånd från berörda kommuner. Det är klart att det är fullt rimligt att kommunledningarna och kommunmedborgarna i Dorotea, Åsele, Sorsele och nu även Nordmaling kommer att tycka att det här inte är bra.

Postnord kunde då säga att det inte bara är Västerbotten som tycker att det här har blivit sämre, utan Postnord har även haft möten i Uppland. Man har även haft möten här, som handlat om postleveranserna i

Stockholms skärgård. Boende på flera orter i glesare delar av landet tycker att verksamheten har gått från sämre till oacceptabel.

Vi socialdemokrater konstaterar att digitaliseringen är här. Det är i grunden bra. Då behöver också politiken möta upp. Vi har aviserat att vi i ett första läge avser att satsa mer pengar på Post- och telestyrelsen så att de då kanske kan upphandla kompletterings-tjänster som möjliggör paketutlämning inom rimlig tid i hela landet. Det får vi återkomma till.

Men, herr talman, den här frågan är stor i berörda delar av landet, både i skärgårdskommuner, i Norrlands inland och i glesare delar av Småland. Den debatten kommer inte att sluta här i riksdagens kammare i dag, utan jag kan garantera att den kommer att fortsätta.

Anf. 37 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Det är naturligtvis så att den ökade digitaliseringen och en ökad digital postgång har den nackdelen att det blir svårare att upprätthålla en fysisk postutdelning av hög kvalitet. Det är en jättestor utmaning. Det har varit en utmaning för ansvarigt bolag Postnord under hela 2000-talet. Vi ser att utmaningen kommer att öka ännu mer, och det får naturligtvis konsekvenser. Vi försöker handskas så ansvarsfullt som möjligt med detta.

Jag är ändå glad, med tanke på att Postfinansieringsutredningen visade på att Postnord riskerar ett underskott på 750 miljoner med nuvarande lagstiftning. Det talas om ett behov av statsstöd på över 1 miljard. Det talas om underskott på 1 ½ miljard. Det tacklar vi nu. Jag tycker att vi med de nya befordringstider vi nu har satt upp har skapat förutsättningar för Postnord att klara sin ekonomi och klara sitt uppdrag samtidigt som befolkningen i Sverige kan förvänta sig en postgång med befordringar inom rimlig tid.

Detta ska självklart gälla oavsett var i landet man bor. Samtidigt tror jag att det finns en acceptans för att det kan ta något längre tid i väldigt glesbefolkade delar av landet, av rätt uppenbara skäl.

Det är ju behjärtansvärt att Socialdemokraterna har lagt 100 miljoner kronor på detta i sin vårandringsbudget. Vi får se om detta blir verklighet i en verklig budget. Men det står sig ganska slätt jämfört med den 1 ½ miljard som skulle kunna bli effekten om ingenting görs. Det vill jag också få sagt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Lag om hyrköp av bostad

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU32
Lag om hyrköp av bostad (prop. 2025/26:188)
föredrogs.

Anf. 38 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag lagen om hyrköp. Det här är en boendeform eller en avtalsmöjlighet som

finns i dag men som vi i dag får en tryggare reglering av genom lagstiftning. Det gör såklart att vi kan skapa goda förutsättningar för att utveckla det här systemet.

Jag tycker att det är bra att vi har gott om olika boendelösningar i samhället så att vi kan möta olika grupper behov men också stärka möjligheten att äga sin egen bostad. Det vi diskuterar i dag och det lagförslag som ligger på bordet är en del av detta.

Möjligheten för fler att äga sitt boende är viktig av ekonomiska skäl men också av anledningen att vi vet att man värnar sin bostad när man själv äger den. Man värnar sitt närområde. Det skapar bra ordning, och man tar hand om varandra i större utsträckning. Därför tycker jag att det är bra att man skapar de här vägarna in till det ägda boendet.

Att avtala om att köpa en bostad till förbestämt pris genom ett hyrköpsavtal, där man senare under perioden också kan komma överens om att köpa bostaden, är ett bra sätt att skapa förutsättningar för fler att äga en bostad. Med denna lagstiftning tryggar vi upp regelsystemet kring hyrköp. Genom en omfattande informationsplikt från säljaren gentemot köparen skapar vi också förutsättningar för att systemet ska kännas tryggare.

Fördelarna är många. Det innebär att man från början slipper ha en kontantinsats, vilket gör att man kan bygga upp kontantinsatsen över tid. Det kan ske under en tid då man kanske etablerar sin anställning och arbetar med att skapa bättre ekonomiska förutsättningar för att kliva in på den ägda marknaden. Man kan också få möjlighet att jobba med ett strukturerat sparande.

Att vi får denna nya lag på plats gör att vi kan trygga ett gott system som finns i dag samtidigt som vi kan se till att de som går in i dessa avtal kan känna sig tryggare.

Vi behöver såklart följa upp den här lagstiftningen precis som många andra saker. Jag är dock trygg med att den grund vi har lagt är en väldigt god förutsättning för att det ska bli ett bra resultat i slutändan.

Herr talman! I den proposition som ligger på bordet finns också frågan om tryggare ägarlägenheter. Där ger vi med den nya lagstiftningen möjlighet för dem som har ägarlägenheter att trygga sin bostad genom att grannar som också äger en ägarlägenhet i fastigheten men som missköter sig gentemot de ordningsregler som finns i lagstiftning och i samfällighetsföreningens stadgar kan tvingas sälja sin ägarlägenhet vid en långtgående process.

Det här innebär att vi gör det tryggt för dem som äger en ägarlägenhet, och vi skapar förutsättningar för att denna modell också ska kännas tryggare att kliva in i.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 39 ANDREAS LENNKVIST
MANRIQUEZ (V):

Herr talman! Vi behandlar i dag regeringens förslag om en ny lag om hyrköp av bostad. Regeringen beskriver detta som ett sätt att hjälpa fler människor in

på bostadsmarknaden, och det låter förstås tilltalande, för alla i denna kammare vet att bostadskrisen är verklig.

Att människor har det svårt på bostadsmarknaden innebär dock inte att varje förslag som påstår sig lösa problemet faktiskt gör det. Vänsterpartiet delar ambitionen att fler människor ska kunna leva tryggt och långsiktigt i goda bostäder, men vi kan inte stödja en modell som flyttar över nästan hela risken på den ekonomiskt svagare parten och samtidigt öppnar för oseriösa upplägg och kraftigt försämrat konsumentskydd. Det är därför vi har föreslagit att riksdagen ska avslå förslaget i sin helhet.

Herr talman! Kritiken mot regeringens förslag har varit mycket omfattande och samstämmig både från remissinstanserna och från Lagrådet. Lagrådet ifrågasätter om lagen över huvud taget kommer att uppfylla sitt uttalade syfte, alltså att skapa ett tryggt regelsystem med ett gott konsumentskydd. Rådet konstaterar också att de som faktiskt kommer att ingå dessa avtal sannolikt inte fullt ut kommer att förstå de betydande riskerna.

Vilka är det då regeringen riktar sig till? Jo, till människor som står svaga på bostadsmarknaden, till människor som saknar kapital, till människor som inte får bolån och till människor med begränsade ekonomiska marginaler. Det är alltså de hushåll som har minst utrymme att bära ekonomiska risker som regeringen nu vill placera i en ny, komplicerad och rättsosäker avtalsform.

Herr talman! Regeringen försöker beskriva hyrköp som en enkel väg in på den ägda bostadsmarknaden, men när man granskar lagförslaget ser man snabbt att det snarare handlar om en konstruktion där riskerna privatiseras medan vinsterna säkras för säljaren.

Förslaget möjliggör dessutom så kallade framtunga avtal. Det betyder att mycket stora betalningar kan tas ut tidigt under avtalsperioden. Hyrsäljaren kan alltså maximera sina intäkter redan i början, medan hyrköparen tar den stora risken om livet förändras – och livet förändras, herr talman! Det kan man vara ganska säker på. Människor blir sjuka, människor separerar, människor förlorar jobbet och människor får förändrade familjeförhållanden.

Regeringens lagförslag tar i praktiken ingen hänsyn till denna verklighet. Om avtalet upphör i förtid finns inga ordentliga regler om återbetalning eller avräkning. Hyrköparen kan alltså ha betalat mycket stora summor under lång tid och ändå stå där utan bostad, utan ägande och utan rätt till kompensation. I praktiken blir det hela ett avbetalningsköp, men det har inte de skyddsregler som normalt gäller vid avbetalningsköp.

Regeringen skapar alltså en ny marknad där ekonomiskt utsatta människor uppmuntras att ta stora ekonomiska risker utan tillräckligt skydd. Förslaget innebär att hyrköparen under många år kan betala mycket stora summor utan att bygga upp något egentligt skydd.

Hyrköpsavgiften ska enligt förslaget kunna ligga långt över vad som annars skulle betraktas som skälig hyra. Regeringen erkänner själv att avgiften inte ska

jämställas med bruksvärdeshyra. Man öppnar alltså uttryckligen för att betalningarna ska kunna överstiga normala hyror. Detta innebär en uppenbar risk för kringgående av hyreslagens regler om skälig hyra.

Herr talman! Ett stort problem med regeringens förslag är att hyrköpsavgiften får en dubbel funktion. Den ska dels vara en betalning för nyttjandet av bostaden, dels knyts till möjligheten att längre fram köpa bostaden, men regeringen har inte säkerställt någon tydlig reglering av hur detta ska redovisas eller avräknas. Hur mycket av betalningen kan egentligen gå till boendet? Hur mycket är en framtida kapitalinsats? Hur mycket förlorar hyrköparen om avtalet upphör? Det vet man inte, och det är just detta som gör förslaget så allvarligt.

Herr talman! Jag vill också lyfta fram en del av den kritik som har framförts av Fastighetsmäklarinspektionen. Myndigheten varnar för att regeringens hyrköp kommer att ske utan fastighetsmäklare. Det innebär att en viktig kontrollfunktion försvinner. Det handlar inte bara om rådgivning, utan det handlar också om tillsyn, dokumentation, kontroll och transparens.

Herr talman! Bostadspolitik måste handla om trygghet, rättvisa och långsiktighet, inte om att skapa nya riskmarknader för människor som redan befinner sig i en utsatt situation och inte om att låta ekonomiskt svaga hushåll fungera som försökskaniner i ett nytt marknadsexperiment.

Det behövs en bostadspolitik som innebär att fler hyresrätter med rimliga hyror byggs, som stärker den sociala bostadspolitiken och som ser bostaden som en rättighet och inte som ett finansiellt experiment.

Mot denna bakgrund, herr talman, yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 2.

Anf. 40 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! När Franklin D Roosevelt på 30-talet genomförde the New Deal i USA för att ta landet ur depressionen var grundtesen i hans bostadspolitik att en nation av husägare är oöverbärlig – a nation of homeowners is unconquerable.

Samma tanke präglade den svenska egnahemsrörelsen. Genom att underlätta för vanliga människor att äga sitt eget boende skapade man starka familjer, och starka familjer skapade ett starkt samhälle.

Att äga sitt boende innebär trygghet, ansvarstagande och en möjlighet att bygga ekonomisk stabilitet över tid. Det handlar om att kunna påverka sin egen vardag och skapa något långsiktigt för sig själv och sin familj.

Herr talman! Vi moderater vill att fler människor i Sverige ska få möjlighet att äga sitt eget hem. Alltför många människor är dock utestängda från ägt boende i dag. Höga trösklar, stora kontantinsatser och en bostadsmarknad som under lång tid fungerat dåligt gör att många – inte minst unga vuxna och nybildade barnfamiljer – har svårt att ta steget från hyresrätt till eget ägt boende.

Sju av tio svenskar vill bo i ett eget hus, men endast fem av tio gör det. Det betyder att var femte svensk

drömmer om en trädgård där barnen kan hoppa i studs mattan medan föräldrarna lagar middag på grillen.

Herr talman! Detta handlar inte bara om människor med svag ekonomi. Även yrkesgrupper med förhållandevis bra lön har i dag svårt att få ihop boendeekonomi. En polis och en sjuksköterska har svårt att på bara sin egen lön ha råd att köpa ett eget hus i någon av storstadsregionerna. Moderaternas, och mitt, vallöfte är att ändra på detta.

Herr talman! Sedan valet 2022 har en vanlig barnfamilj fått 5 000 kronor mer i plånboken per månad. Det beror på att den moderatledda regeringen har prioriterat att låta hårt arbetande svenskar behålla mer av sin lön. Nästa mandatperiod kommer vi att fördubbla den siffran, till 10 000 kronor mer i månaden, eftersom ansträngning ska löna sig.

Att stärka vanliga familjers plånböcker är dock inte det enda vi har gjort för att fler ska kunna äga sitt boende. Vi har också reformerat bolånereglerna. Taket för bolån höjdes från 85 procent till 90 procent i våras, och det så kallade förstärkta amorteringskravet, som innebar att man amorterade upp till 3 procent per år, togs bort. För att fler ska kunna äga sitt boende har vi även infört skattefrihet för de första 300 000 kronorna på investeringssparkonton. Detta är ett sparande som vi vet ofta går till att just köpa en bostad.

I dag behandlar vi den tredje viktiga reformen för att fler ska kunna äga sitt boende, nämligen införandet av en lag om hyrköp. Hyrköp innebär att man hyr sin bostad medan man sparar ihop till en kontantinsats och prövar om man verkligen vill bo i bostaden. När man känner sig redo har man möjlighet att köpa den.

Herr talman! Olika former av hyrköp förekommer på marknaden redan i dag, men utan ett tydligt rättsligt ramverk. Det skapar osäkerhet för både köpare och säljare. Nu inför vi en lagstiftning som ger bättre trygghet, tydligare spelregler och större förutsägbarhet.

Herr talman! Regeringen föreslår också förbättringar för ägarlägenheter. Ägarlägenheter är fortfarande en relativt liten boendeform i Sverige trots att de är vanliga i många andra länder. Det är synd, för ägarlägenheter kombinerar friheten i det ägda boendet med flexibilitet och kan bidra till en mer dynamisk bostadsmarknad. Därför tycker vi att det är viktigt att göra boendeformen attraktivare och tryggare.

Ett av förslagen i propositionen rör stärkta möjligheter att agera mot allvarliga störningar. Att äga sin bostad innebär frihet men också ansvar gentemot grannar och omgivning. Trygghet och ordning i boendet är avgörande för att människor ska vilja investera i sitt hem och sitt område.

Herr talman! Sverige behöver en bostadspolitik som fokuserar mindre på hinder och mer på möjligheter. Vi behöver fler vägar in på bostadsmarknaden, fler upplåtelseformer och ett regelverk som stärker människors egenmakt. Som Franklin D Roosevelt konstaterade: En nation av husägare är oöverbärlig.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 41 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Herr talman! I dag debatterar vi alltså regeringens förslag till lag om hyrköp av bostad.

Det här handlar om riktigt viktiga ekonomiska frågor i enskilda människors liv. För de allra flesta är bostadsaffärer de klart största ekonomiska händelserna i livet. Ur ett samhällsperspektiv är bostadssektorn naturligtvis en jättestor del av samhällsekonomin. När en ny lagstiftning på området nu föreslås är det viktigt att göra rätt från början, annars kommer enskilda att råka illa ut.

Flera remissinstanser – däribland Bofrämjandet, Bostadsrätterna, Byggföretagen, Hyres- och arrendenämnden i Göteborg, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Kungliga Tekniska högskolan, Obos AB, Sveriges advokatsamfund samt Sveriges Kommuner och Regioner – anser att det hade varit fördelaktigt om utredningen som ligger till grund för detta förslag hade fått ett bredare uppdrag avseende olika boköpsmodeller, även sådana som innefattar så kallat delägarköp av bostad. Jag kan inledningsvis konstatera att sådana alternativa modeller för hyrköp inte är utredda, herr talman.

Ännu viktigare är att ett betydande antal remissinstanser avstyrker det förslag till ny lagstiftning som vi debatterar här.

Fastighetsmäklarförbundet, Fastighetsmäklarinspektionen och Mäklarsamfundet ser en risk att hyrköpsmodellen kommer att användas utan inblandning av fastighetsmäklare och befarar att det kan utnyttjas i penningtvättssammanhang.

Hyresgästföreningen anser att förslaget har ett försvagt konsumentskydd och att konsumenten löper alltför stor risk i de fall man inte har möjlighet att utnyttja sin rätt – optionen – att köpa bostaden.

Sveriges advokatsamfund, herr talman, anser att de skattemässiga och kommersiella effekterna av förslaget behöver analyseras mer djupgående innan det kan genomföras.

Herr talman! Jag tänker läsa högt ur Lagrådets sammanfattande bedömning av det lagförslag som vi debatterar här i dag. Man skriver:

”Sammantaget kommer ett hyrköp enligt den föreslagna lagen för hyrköparen att vara förenat med betydande risker om förhållandena ändras på sätt som beskrivits ovan innan optionen kan utnyttjas.

Riskerna för att hyrköparen inte ska kunna göra gällande optionen och inte få nytta av de delar av hyrköpsavgiften som inte kan sägas avse ersättning för nyttjande är så stora att det är svårt att tänka sig att personer som förstår riskernas omfattning skulle uppfatta ett hyrköpsavtal av bostad som attraktivt. Riskerna är svåra att uppfatta för konsumenter och det framstår som ofrånkomligt att personer kommer att träffa hyrköpsavtal utan att inse eller överväga vilka risker avtalet medför. Detta gäller särskilt som tanken är att avtalstypen i första hand riktar sig till personer som har få andra möjligheter att komma in på bostadsmarknaden.

Mot bakgrund härav anser Lagrådet att lagförslagets utformning är sådant att lagen inte kan antas tillgodose de syften som har angetts, nämligen att skapa ett tryggt regelsystem med ett gott konsumentskydd. För att tillgodose dessa syften krävs en större översyn av lagförslaget.”

Så skriver alltså Lagrådet. Regeringens svar på detta är:

”Att, som Lagrådet synes efterfråga, tillföra många fler skyddsregler för mer eller mindre tänkbara situationer som skulle kunna uppkomma är enligt regeringen varken lämpligt eller nödvändigt och skulle förändra karaktären på avtalet och parternas förhållande på ett sätt som inte är motiverat. Som Lagrådet är inne på är det dock av vikt att hyrköparen inser och har förutsättningar att överväga de privatekonomiska risker som hyrköpsavtalet typiskt sett är förknippat med. Det bör därför – jämfört med förslaget i lagrådsremissen – ställas ytterligare krav på att hyrsäljaren informerar hyrköparen om de risker som är förknippade med hyrköpsavtalet.”

Det ska alltså ges mer information.

Vi går vidare, herr talman. Svea hovrätt anser att det behövs kompletterande förslag för att motverka risken att regleringen missbrukas. Stockholms tingsrätt, som noterar utredningens resonemang om risk för kringgående av förbudet mot handel med hyreskontrakt, efterfrågar en analys av andra potentiella risker för kringgående av jordabalkens bestämmelser. Stockholms tingsrätt efterfrågar även ytterligare överväganden i frågan om en hyrköparens möjlighet att deponera hyrköpsavgiften hos länsstyrelsen. Även denna kritik avfärdas kortfattat av regeringen i propositionen.

Herr talman! Vi socialdemokrater välkomnar fler vägar in på bostadsmarknaden och att fler ska få möjlighet att äga sitt boende, men regeringens förslag till ny lag om hyrköp av bostad har så allvarliga brister att riksdagen bör avslå propositionen i den delen. Vi delar Lagrådets farhågor. Vi ser att den föreslagna hyrköpsregleringen innebär ekonomiska risker som kan vara mycket svåra att överblicka för hyrköparen som konsument. Vi befarar också att modellen kan användas för att kringgå hyreslagens regler om skälig hyra.

Jag yrkar därför bifall till vår och Miljöpartiets gemensamma reservation 1.

Herr talman! Det är anmärkningsvärt hur den här regeringen förhåller sig till remissinstanser och Lagrådet. I ärende efter ärende, på helt olika politikområden, tar man inte till sig av remissinstansers synpunkter, och man kör helt enkelt över Lagrådet. Vi kan bättre. Jag vet att det finns politiska partier och företrädare på den andra sidan som kan bättre. Efter valet i september får Magdalena Andersson och vi andra visa vägen, tänker jag.

Anf. 42 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Kristdemokraterna har under lång tid drivit på för mer eget ägt boende som en central del av bostadspolitik. Ägande ska inte bara ses som en ekonomisk fråga utan även som något som stärker

personligt ansvar, trygghet, frihet och samhällsstabilitet. Det är både ekologiskt, ekonomiskt och socialt bättre för människor att äga sitt eget boende.

Det förslag vi nu debatterar gäller en ny lag som gör det möjligt att bo i en bostad mot hyra eller avgift med ett bindande löfte om att senare kunna köpa den. En del av avgiften kan gå till köpeskillingen. Detta sänker tröskeln för personer som har svårt att få ihop kontantinsatsen och bolån direkt. Det kan särskilt hjälpa unga, barnfamiljer och personer med oregelbundna inkomster. Jag ser hyrköp som en trappa till eget ägande.

Kristdemokraterna ser ägande som ett sätt att bryta utanförskapet och stärka integrationen. Hyrköp kan bidra till ett mer blandat boende och ge fler chansen att bygga upp eget kapital. Genom reglerade formkrav, tydliga villkor och skydd för hyrköparen balanseras frihet och eget ansvar. Detta ligger nära Kristdemokraternas människosyn – individen ska kunna ta eget ansvar utan onödigt statligt krångel.

Vad innebär då detta i praktiken? Vi kan tänka oss att en bostadsutvecklare har byggt ett flerbostadshus med 50 lägenheter. När det är dags för inflyttning är marknaden ganska svag, och tio lägenheter står där osålda. Då kan utvecklaren erbjuda hyrköp av de osålda lägenheterna. En hyrköpare kan flytta in, betala en hyrköpsavgift och få option på att köpa lägenheten till ett förutbestämt pris om till exempel tre eller fem år. Det innebär att utvecklaren får intäkter under tiden och dessutom får en tryggare försäljning av fastigheten. Hyrköparen kan direkt flytta in i sitt önskade boende och spara till insatsen.

Lagen gör optionen bindande för fast egendom. Konsumenten får därmed ett starkare skydd och kan göra affären; fastighetsutvecklaren kan inte avstå från det. Jag menar att detta innebär lägre risk för utvecklare, möjlighet att bygga fler bostäder och en väg in på bostadsmarknaden för fler människor som kanske inte får banklån just den dagen men kan få det lite längre fram.

Det här låter väl som en ganska bra lag om man tycker att människor ska äga sitt eget boende? Vi hörde dock Vänsterpartiet, som med precision säger nej till alla förslag som innebär eget ägt boende för människor. Man vill helt enkelt inte hitta lösningar så att människor ska kunna äga sin egen bostad, och då missar man själva poängen. Människor får ett tryggare boende både socialt och ekonomiskt om de äger sin bostad och inte behöver vara i händerna på fastighetsägare som kanske höjer hyran oproportionerligt hela tiden.

Om man är intresserad av att göra människors liv stabilare borde man vilja hitta fler sätt som gör att folk kan äga sitt boende. Vänsterpartiet säger dock, med precision, nej till alla förslag som innebär att människor kan äga sitt eget hus.

Sedan har vi Socialdemokraterna, som välkomnar fler vägar till eget ägt boende. Det är ju bra, men man säger nej till detta och många andra förslag och använder andras argument för det. Det vore klädsamt om

man använde sina egna argument och sa: Vi vill inte att människor gör på det här sättet – vi tycker inte att det är bra.

Jag menar att förslaget i den här propositionen faktiskt skulle öka konsumentmakten. Det innehåller ramar för hur hyrköp ska gå till och ser till att det finns en lag som reglerar det. Jag tror att det är bra för konsumenterna. Jag tror också att det är bra för konsumenterna att äga sitt eget boende. Det tycker även Socialdemokraterna; det sa man i talarstolen. Man säger dock, tyvärr, nej till att göra detta.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 43 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:
Herr talman! Tack, Larry Söder, för anförandet!

Jag går upp för att rätta till Larry Söders missvisande beskrivning av vår socialdemokratiska ståndpunkt. Detta är inget att raljera över.

Ja, vi välkomnar fler vägar in på bostadsmarknaden. Vi värnar det ägda boendet, bostadsrätten och hyresrätten. Vi yrkar dock avslag på den föreslagna lagstiftningen med hänvisning till våra egna farhågor. Ur ett konsumentperspektiv finns det stora risker för att enskilda råkar riktigt illa ut inom ramen för hyrköpsaffärer i enlighet med den helt nya lagstiftningen. Vi är alltså inte principiellt emot hyrköpsmodeller, herr talman, utan vi är emot den här specifika lagstiftningen.

Det hade varit fullt möjligt för Larry Söders parti och Larry Söders regering att lyssna mer på ett antal viktiga remissinstanser och på Lagrådet och att möta några av de kritiska synpunkterna. Kanske hade det fördröjt lagstiftningsärendet med något halvår – vad vet jag?

Min enkla fråga till Larry Söder är: Menar Larry Söder på allvar att det är så bråttom med just denna lagstiftning att man kan strunta i Lagrådets mycket skarpa kritik? Jag och Socialdemokraterna instämmer i den kritiken.

Anf. 44 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Det är ljuva ord i mina öron när Socialdemokraterna nu talar om att regeringen har bråttom. Hela denna mandatperiod har man talat om att vi inte haft tillräckligt bråttom, men nu tycker Socialdemokraterna att vi har bråttom.

Förslaget i propositionen har bearbetats under hela mandatperioden. Jag sa i mitt anförande att Socialdemokraterna välkomnar andra vägar till eget ägt boende; där har vi samma uppfattning. Problematiken gäller hur vi ser på människan. Jag anser att människan är kapabel att ingå avtal, att själv se riskerna och att – med ett färdigt förslag framför sig – bedöma om man klarar av det ekonomiskt eller inte. Socialdemokraterna ser större risker med att människor kan göra detta val själva och vill ha mer hängslan och livrem i förslaget, om jag har uppfattat det hela rätt.

Jag menar att människor klarar av att ta det ansvaret. Kristdemokratisk politik handlar om att ge

människor möjligheter såväl som ansvar, och det är ju precis det som detta förslag innebär.

Vi i denna kammare är överens om att det måste byggas fler bostäder så att fler kan äga sin bostad. Detta är ett sätt att öka bostadsbyggandet inom den delen så att bostadsutvecklare inte behöver fundera på hur många bostäder de har sålt innan de börjar bygga. De kan bygga och sedan även sälja via hyrköp.

Jag tror att detta bara är bra för marknaden. Det blir fler bostäder, och det blir bättre för den enskilde. Jag är lite besviken på att Socialdemokraterna säger nej till denna väg till eget ägt boende.

Anf. 45 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Herr talman! Ibland är det svårt att debattera. Vi säger alltså inte nej till denna väg utan till den här specifika utformningen av en ny lagstiftning. Vi välkomnar principiellt denna väg till det ägda boendet men hade velat se en mer genomarbetad lagstiftning på detta område, i enlighet med kraftfulla invändningar från helt centrala remissinstanser och Lagrådet.

Lagrådets yttrande kommer när det föreligger en lagrådsremiss. Jag har inte sagt att regeringen har haft vare sig för bråttom eller varit långsam i allmänhet i denna process utan konstaterat att regeringen efter att lagrådsremissen presenterats och Lagrådet gjort sitt yttrande knappt tagit någon hänsyn till Lagrådets kritik, som vi delar. Vi delar den oro Lagrådet ger uttryck för när det gäller att detta är en mycket komplicerad affär för en enskild person och ett enskilt hushåll.

Vår socialdemokratiska övertygelse är att samhället behöver ge människor råg i ryggen i svåra och utmanande situationer. På konsumenträttens område har vi denna princip. Vi ser att det här handlar om mycket komplicerade affärer och avtal, och för att undvika att enskilda råkar riktigt illa ut vore det önskvärt att denna lagstiftning blir riktigt bra redan från början.

Varför tänker Larry Söder och Kristdemokraterna inte så?

Anf. 46 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Vi är uppenbarligen överens om grunden, det vill säga att det behövs fler bostäder för eget ägt boende. Vi är dock inte överens om vägen dit.

Jag tror på den enskilda människans förträfflighet att kunna se var farorna i en sådan här affär finns. Det regeringen gör är att ge ramar för en sådan här affär, vilket betyder att konsumenten kan se hela affärsuppgörelsen från början. Jag kan inte se att det skulle ge mer att reglera hur det exakt ska se ut, för då tror jag att det skulle byggas färre bostäder. Om man som jag har uppfattningen att det behöver byggas fler bostäder som människor kan äga är detta ett jättebra förslag.

Det finns inget som säger att man inte kan utveckla detta utifrån vad marknaden säger, men jag tror att om vi reglerar mer får vi inte den utveckling vi önskar oss.

Det handlar givetvis om en balans mellan människors eget ansvarstagande och skyddet av konsumenterna. Men jag tror att människor kan ta eget ansvar,

och det här lagförslaget är viktigt för att det ska kunna byggas fler bostäder.

Jag inser att Socialdemokraterna står fast vid att tycka att detta inte är en bra idé. Jag tror dock att vi kan mötas på andra sätt när det gäller att få till mer ägt boende, och ibland måste vi se till att människor tar eget ansvar.

Anf. 47 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Herr talman, ledamöter och åhörare! Organisationen jagvillhabostad.nu bildades för att sätta ljuset på det den kallar de dubbla låsen på bostadsmarknaden. Med dubbla lås menas att unga varken har de ködagrar som behövs för att få en hyresrätt eller de pengar som behövs för att köpa en bostad. Det är ganska länge sedan organisationen bildades, men hindren har blivit fler, inte färre. Också nyproduktion är ett problem eftersom både hyrorna och inkomstkraven är höga, och Miljöpartiet har i tidigare debatter krävt att inkomstkraven ska ses över så att fler kan komma in på bostadsmarknaden.

Herr talman! Mot bakgrund av ungas tuffa situation på bostadsmarknaden blev jag mycket glad när jag såg att det skulle komma en lag om hyrköp av bostäder. Ett hyrköpsavtal innebär att en hyrsäljare åtar sig att inom en viss tid sälja en bostad och att hyrköparen får nyttjanderätt till bostaden fram till dess att hyrköparen kan köpa den. Rätt utformad, med ett starkt konsumentskydd, kan en modell för hyrköp komplettera bostadsmarknaden på ett bra sätt och göra det möjligt för fler boende att ha ett ägt boende.

Men det som vi i Miljöpartiet ser med stor oro på och som gör att vi reserverar oss mot regeringens förslag är att den aktuella utformningen av modellen har väldigt stora brister. Som tidigare nämnts har Lagrådet riktat kraftig kritik mot utformningen, och många remissinstanser avstyrker lagförslaget, vilket inte hör till vanligheten.

Den huvudsakliga kritiken är att konsumentskyddet är mycket begränsat för hyrköparen, vilket är extra allvarligt eftersom hyrköp ofta riktar sig till förstagångsköpare på bostadsmarknaden, alltså till människor som annars har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden.

Lagrådets kritik grundar sig på att både hyrsäljarens och hyrköparens förhållanden kan ändras så att hyrköpsavtalet inte kan fullgöras. Hyrsäljaren kan exempelvis gå i konkurs, och hyrköparen kan bli arbetslös eller sjuk eller vilja flytta. Hyrköparen kan då säga upp avtalet, men de pengar man har betalat in kan gå förlorade. Hyran i en hyrköpsbostad är ofta högre än en vanlig hyra eftersom man betalar en extra del som en avbetalning på bostaden, och om avtalet upphör finns ingen lagstadgad rätt att få tillbaka amorteringsdelen. Om säljaren går i konkurs är skyddet svagt för hyrköparen att fortsatt få köpa bostaden, och om hyrköparen vill flytta är möjligheterna små att få ut de pengar som redan betalats in eftersom det kräver säljarens samtycke att överlåta avtalet.

Herr talman! Lagrådet menar att det är svårt att tänka sig att personer som förstår omfattningen av riskerna skulle ingå ett sådant hyrköpsavtal som regeringen föreslår. Det är därför troligt att personer kommer att ingå avtalen utan att inse eller överväga vilka riskerna är.

Debatten har handlat om konsumentskydd och individens rätt att välja själv. Självklart ska man lita på individen, men för oss är det också självklart att samhället ska stå upp för alla individer, också dem som inte är experter på juridiska avtal – och det här är väldigt komplicerade avtal. Det handlar också om människor som inte är vana vid bostadsaffärer utan ska ta sig in på den ägda bostadsmarknaden för första gången, och det kan vara den största ekonomiska affär man gör i sitt liv.

Sammantaget gör denna modell att hyrköpare hamnar in en väldigt utsatt situation, vilket vi ser med stor oro på.

Miljöpartiet menar att regeringen inte borde ha gått vidare med förslaget i dess nuvarande form. I stället borde man ha arbetat in Lagrådets kritik. Jag tror att vi hade kunnat nå enighet över blockgränserna om modellen hade utformats på ett sätt som också stärker konsumentskyddet. Regeringen hade alltså inte behövt skynda för att hinna inom mandatperioden. Miljöpartiet är positivt till hyrköp, men en förutsättning är som sagt att konsumentskyddet ska vara starkt.

Jag står givetvis bakom reservation 1 men yrkar bifall enbart till reservation 3 om lagens framtida utformning.

Anf. 48 PATRIK KARLSON (L):

Herr talman! Sverige behöver fler vägar in på bostadsmarknaden. För många unga, barnfamiljer och människor mitt i livet är drömmen om ett eget ägt hem just enbart en dröm. Man har arbete, betalar sin hyra varje månad och sköter sin ekonomi. Nu vill man rota sig, bygga upp ett kapital och få den frihet som följer med att äga sitt eget boende men möter höga trösklar och en ägd bostadsmarknad där den som redan är inne har möjligheter medan den som står utanför får höra att det bara är att vänta. Det är därför regeringens proposition om en lag om hyrköp av bostad är viktig; den öppnar en ny dörr.

Herr talman! Ett hyrköpsavtal innebär i grunden något ganska enkelt. En hyrsäljare lovar att inom en viss tid sälja en bostad, och hyrköparen får bo i bostaden under tiden. Hyrköparen får alltså en möjlighet att bo, spara, planera och senare köpa.

Det handlar inte om att staten ska tvinga någon att ingå avtal. Det handlar om att skapa ett tydligt, tryggt och modernt regelverk för en avtalsform som redan finns i dag i olika varianter men som hittills har saknat ett sammanhållet juridiskt ramverk.

I dag förekommer som sagt redan olika hyrköpsmodeller på marknaden, men utan ett enhetligt regelsystem riskerar det att bli svårt för den enskilde att veta vad som faktiskt gäller. Vad är löftet värt? Vilka villkor gäller? Vilka rättigheter har man som konsument?

Vad händer om livet förändras? Med regeringens förslag blir svaren tydligare.

Ett hyrköpsavtal ska uppfylla vissa krav. Det ska vara klart vad parterna har kommit överens om. Det ska finnas regler för uppsägning. Det ska finnas skydd för hyrköparen. Och det ska bli möjligt att göra en bindande utfästelse om framtida försäljning även av fast egendom och tomträtt.

Det är också en reform för rörlighet. Trösklarna in på den ägda bostadsmarknaden har höjts. Det hindrar många människors önskan att äga sitt boende, det hämmar människors möjlighet att efterfråga bostäder som bättre passar deras behov över tid och det hämmar rörligheten på bostadsmarknaden. Människor fastnar helt enkelt. De fastnar i för små bostäder, fel bostäder eller ingen bostad alls.

Hyrköp är inte hela svaret, men det är en del av svaret. Det är en instegsmodell, en bro och en möjlighet för hushåll som ännu inte har hela kontantinsatsen men som har ekonomi nog att klara de löpande kostnaderna.

Herr talman! Bostaden är för de flesta människor det största ekonomiska beslutet. Då ska det inte råda oklarhet. Då ska människor inte lockas in i dåliga avtal. Då ska man inte som konsument lämnas ensam. Genom en ny lagreglering av modellen ges bättre möjlighet att bedöma avtalsvillkor och konsekvenser. Det stärker skyddet och bidrar till konkurrensneutralitet mellan aktörer.

Vi genomför också förändringar som gör systemet med ägarlägenheter mer attraktivt och bättre fungerande. Det handlar bland annat om att stärka möjligheterna att hantera störningar och skapa trygghet i boendeformen.

Herr talman! För Liberalerna handlar detta ytterst om livschanser. Det handlar om att människor ska kunna gå från första jobbet till första hemmet utan att behöva ärv kapital. Det handlar om att den som anstränger sig, arbetar och sparar också ska kunna se en väg framåt, för det finns få saker som skapar så mycket framtidstro som att få sätta nyckeln i dörren till ett hem man vet kan bli ens eget.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)

§ 11 Förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU33
Förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar (prop. 2025/26:154)
föredrogs.

Anf. 49 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! I dag behandlar vi en proposition som borde ha lagts fram för många år sedan. Det handlar om ett förbud mot kusinäktenskap och även ett förbud

mot äktenskap mellan andra nära släktingar. Det handlar om att svensk lag ska förhindra hedersförtryck. Svensk lag ska aldrig vara tolerant mot eller acceptera hederskultur i Sverige.

Propositionen innebär i praktiken att kusiner inte längre ska kunna gifta sig i Sverige, genom att äkten-skapet inte beviljas i hindersprövningen. Den innebär också att äktenskap mellan andra nära släktingar stoppas vid hindersprövningen. Det innebär att halvsyskon och adoptivsyskon också kommer att stoppas från att gifta sig. Om sådana äktenskap skett i utlandet ska huvudregeln vara att de inte ska erkännas i Sverige.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli i år.

Detta är alltså ännu en proposition där vi tvingas stå upp efter Socialdemokraterna.

Herr talman! Det här är en viktig förändring för att skapa ett mer rättvist samhälle, för alla som lever i och växer upp i Sverige. Det finns flickor som växer upp i Sverige i dag som vet att de när de blir myndiga förväntas gifta sig med någon som deras familj har utsett. Oftast är det just en kusin eller någon annan nära släkting som de förväntas gifta sig med.

Flickor och även pojkar växer upp i familjer där äktenskap inte är förenat med kärlek och val utan är en fråga som engagerar hela släkten, där man förhandlar inom släkten, där klanen bestämmer och där den enskildes vilja saknar betydelse. Det är just därför lagen behövs, för det går inte alltid att bevisa tvång. Det går heller inte alltid att bevisa hot.

Den som växer upp i ett hederssammanhang behöver sällan få en kniv mot strupen för att förstå vad familjen kräver. Ofta räcker det med att familjen säger vad de förväntar sig och vetskapen om vad som händer den som inte följer klanens vilja. Det var detta Socialdemokraterna inte ville förstå.

Herr talman! Jag debatterade detta med Morgan Johansson i riksdagen våren 2022, efter att jag flera gånger under 2021 försökt ställa en interpellation. Men som ni kanske minns var 2021 året då regeringen tvingades avgå, ombildades och återkom igen för att sedan avgå igen. Varje gång regeringen avgick togs interpellationerna bort, och man var tvungen att ställa dem igen.

Till sist fick jag i alla fall ställa en interpellation, och då frågade jag uttryckligen om regeringen var beredd att vidta de åtgärder som behövdes för att förbjuda arrangerade kusingiften i Sverige. Morgan Johansson svarade då att det enligt svensk lag inte fanns något hinder för att gifta sig med en kusin, att det hade varit så under lång tid och att det viktiga var att ingen tvingas att gifta sig.

Det låter kanske rimligt, men det var just det som var problemet. Socialdemokraterna gömde sig bakom principen att tvång redan var förbjudet. De vägrade konsekvent att se att tvånget i hedersmiljöer ofta är dolt, subtilt och kollektivt. De vägrade se att lagstiftningen inte räckte till. De vägrade se att kusinäktenskap i dessa miljöer inte alls handlar om romantik utan om att bevara kontroll, egendom och klanstrukturer. Det var inte okunskap efter åtta år vid makten, utan det

var politisk ovilja. De valde att inte se. Socialdemokraterna valde att blunda.

Herr talman! Socialdemokraterna hade åtta år på sig. Det var åtta år då hedersproblematiken växte för varje år som gick. Det var åtta år då parallellsamhällen i Sverige cementerades. Det var åtta år då flickor och unga kvinnor fick betala priset för en regering som hellre talade om värdegrund än tog de nödvändiga besluten.

När vi lyfte upp frågan möttes vi av bortförklaringar. När vi krävde handling fick vi höra att befintlig lagstiftning var tillräcklig. När vi pekade på klanstrukturer, arrangerade äktenskap och hedersförtryck försökte Socialdemokraterna reducera frågan till en abstrakt diskussion om vuxna människors fria val.

Det fria valet är dock inte fritt när hela släkten står bakom beslutet och när varje ifrågasättande kan ifrågasätta hela familjens heder. Det fria valet är inte fritt när flickan vet att ett nej kan betyda utfrysning, hot, våld eller ett helt liv i konflikt med den egna familjen. Det fria valet är inte fritt när staten blundar och säger: ”Vi ingriper först när du kan bevisa tvånget.”

Nej, herr talman, skillnaden mellan oss och Socialdemokraterna är att de väntade på bevis efter att skadan redan var skedd medan vi vill förebygga att skadan sker.

Herr talman! Morgan Johansson sa att det viktiga är att ingen tvingas gifta sig. Det håller jag med om, men skillnaden är att vi också drar de praktiska slutsatserna av det. Om man menar allvar med att ingen ska tvingas gifta sig måste man också vara beredd att agera när man ser att något är fel, för hur vanligt är det egentligen att man väljer en partner som också är en nära släkting, om man väljer fritt, av kärlek?

Det finns studier på detta, och det är inte alls särskilt vanligt. Bara 6 promille av äkten-skapen i Europa, Australien och Nordamerika ingås mellan människor som är nära släkt. Av alla äkten-skap är alltså 99,4 procent inte kusinäkten-skap eller äkten-skap mellan andra nära släktingar. Dessa siffror kommer från University of Oxford och är från 2015, och de bör ha varit kända för den tidigare regeringen.

Det handlar alltså om 6 promille, enligt studien. Samtidigt kan vi konstatera att det är mycket vanligare i vissa grupper. När äkten-skapet blir en fråga för familjen i stället för individerna att besluta om och när familjens heder och klanens makt blir grund för äkten-skapet ser statistiken helt annorlunda ut. I Mellanöstern, Nordafrika och Centralasien varierar siffrorna för andelen äkten-skap mellan människor som är nära släkt från 10 procent upp till över 50 procent av äkten-skapen, alltså vartannat äkten-skap.

Om man menar allvar med att bekämpa hedersförtryck och om man menar allvar med jämställdhet kan man inte blunda för verkligheten, som Socialdemokraterna gjorde under hela sin regeringstid. Det är ett enormt svek mot alla inblandade.

Det behövdes ett förbud. Det behövdes tydligare regler. Det behövdes en svensk lagstiftning som

markerar att äktenskap mellan nära släktingar inte hör hemma i ett modernt, fritt och jämställt Sverige.

Nu står vi här med en proposition som visar att Sverigedemokraterna hade rätt från början. Vi kan inte ändra det som Socialdemokraterna borde ha gjort under sina åtta år vid makten men inte gjorde. Men nu städar vi upp efter dem och tar äntligen steget för att svenska värderingar kring äktenskap ska gälla alla som bor i Sverige. Svensk lag ska försvara våra svenska värderingar.

Med detta yrkar jag bifall till propositionen.

Anf. 50 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar är något som samtliga partier i kammaren i dag är överens om. Det finns ett viktigt signalvärde i denna lagstiftning.

Samtidigt vill jag säga att det kommer att finnas en del svårigheter i de praktiska delarna av lagen. Det kommer att vara svårt att kontrollera släktled, framför allt när det gäller dem som kommer inflyttande till Sverige. Vi kommer att behöva följa upp och se hur det ser ut med personer som väljer att leva i en samborelation i stället för att registrera ett äktenskap.

Även om de här svårigheterna finns betyder det inte att detta inte är en viktig lagstiftning för att sända en väldigt tydlig signal: Inget äktenskap ska ingås under tvång. Vi behöver också följa upp att de eventuellt svagare parterna i sammanhangen får ett skydd och inte drabbas ännu hårdare.

Herr talman! Samtidigt är detta inte något nytt fenomen i Sverige som har kommit under de senaste åren helt kopplat till det som vi brukar prata om som hedersrelaterat våld och förtryck. Det här har skett i Sverige under väldigt många år. Det har varit lagligt i Sverige sedan 1845 att gifta sig med sin kusin, till exempel, vilket många också gjorde under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet och ända in i modern tid.

När det här skedde tidigare handlade det ofta om att hålla gården i släkten. Det handlade också om geografiska möjligheter att förflytta sig. Kusinäktenskap är alltså inte något som är nytt i Sverige. Men oavsett om det handlar om då eller nu är det aldrig accepterat med äktenskap under tvång.

Herr talman! Min tolkning av lagstiftningen och syftet med lagen är att det till stor del handlar om att motverka det hedersrelaterade våldet och förtrycket och den struktur som finns. Det är väldigt bra och viktigt. Men det får inte bli symbolpolitik av den här lagstiftningen.

Av det skälet vill jag lyfta upp det som Centerpartiet har anfört i sitt särskilda yttrande: Det kommer att krävas fortsatt arbete när det gäller utbildning och kunskap för alla dem som möter barn och unga. Kunskap om hedersrelaterat våld behöver komma in i förskolans läroplan. Och vad gör vi när vi upptäcker att det här sker? Hur bemöter vi de barn, unga och vuxna som utsätts?

Det finns ganska tydlig forskning från bland annat Växjö universitet som visar att man inte har den

kunskapen inom socialtjänsten, till exempel. Hur jobbar vi med individerna, familjerna och den övriga släkten för att faktiskt motverka och bryta strukturella mönster?

Herr talman! Centerpartiet vill också att vi ser över hur vi jobbar med bortförda barn som faktiskt lämnar Sverige under tvång. Det finns fortfarande tomma stolar i klassrummen efter sommarloven. Vi har sett förbättringar, men detta sker fortfarande. Därför måste Sverige stå upp för de barn som förs utomlands, hitta dem och hjälpa dem att komma tillbaka till Sverige.

Det finns ytterligare ett område, herr talman, som jag vill lyfta upp i frågan. Om vi verkligen vill motverka hedersrelaterat våld och ge möjlighet för människor till ett liv utan förtryck måste vi sluta utvisa tonåringar till bland annat Iran och Irak. Det senaste exemplet som lyfts just nu är Vanas, som ska utvisas till Irak. Hon vet redan i dag att hon kommer att bli bortgift när hon kommer till Irak. Hon måste lämna sin idrott, för hon boxas, och hon kommer inte att få något jobb.

Herr talman! Om vi ska motverka hedersrelaterat förtryck på riktigt måste vi också sluta med de orimliga utvisningar som faktiskt fortfarande pågår. Annars blir det här bara symbolpolitik och inte på riktigt.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 51 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)

replik:

Herr talman! Jag tänker på uttrycken ”snacka går ju” eller ”att prata är ganska billigt”.

Det jag går upp här för att fråga Martina och Centerpartiet om handlar om varför man, när man hade möjlighet, valde att inte gå vidare och skriva in detta i januariöverenskommelsen.

Sverigedemokraterna var väldigt tydliga när vi väl fick möjlighet att få något att säga till om. Då såg vi till att skriva in just den här frågan och flera andra när det gäller hedersförtryck i det som sedan blev känt som Tidöavtalet. Vi såg till att städa upp i träsket av saker som inte blivit gjorda tidigare.

Jag saknade Martina Johansson, och jag saknade Centerpartiet, i den debatt som fördes före Tidöavtalet och innan den nya regeringen tillträdde. Då var det egentligen ingen som stöttade förslaget om att kusiner inte skulle få gifta sig. Det var väldigt få som deltog i debatten över huvud taget när det gällde hur vi skulle komma till rätta med hedersförtryck, hedersvåld och så vidare.

Jag vill också påminna om att det är fullständigt orimligt att koppla det här till någon form av fri invandring till Sverige. Vi kan inte rädda världen genom att lyfta hit hela världen och tro att det på det sättet skulle bli bättre. Det var det som Centerpartiet och den tidigare regeringen gjorde, och det var det som ledde till problematiken här i Sverige.

Människor kom inte undan hedersproblematik när de flyttade till Sverige, utan hedersproblematiken flyttade tvärtom in i våra förorter och in i vårt samhälle.

Kusinäktenskap var inte ett problem på 80-talet, men det blev det på grund av den politik som fördes av Centerpartiet och av den tidigare regeringen.

Jag undrar: Varför skrev man inte in detta i januariavtalet?

Anf. 52 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, Mikael Eskilander, för frågan!

Man kan alltid fundera över exakt vilka förslag som skrivs in i olika avtal. När vi utvärderar den här mandatperioden och ses i talarstolarna under nästa mandatperiod kommer vi säkert att kunna lyfta fram saker som Sverigedemokraterna valde att inte lägga in i ett Tidöavtal och som man kommer att driva under nästa mandatperiod. Jag är ganska övertygad om att så kommer att vara fallet.

Min poäng med mitt anförande är att Centerpartiet är för den här förändringen, men vi måste också jobba på bredare fronter. Det har Centerpartiet gjort också tidigare. Vi jobbar mer med hedersrelaterat våld i ett bredare perspektiv. Det handlar om att upptäcka, bemöta och se till att försöka hitta arbetssätt för att bryta strukturerna för dem som befinner sig i Sverige, oavsett om man är född i Sverige eller inte.

Min poäng med att koppla det här till att det har skett förr var att det inte är något nytt fenomen i Sverige att man gifter sig med en kusin. Det var min poäng. Jag är ganska övertygad om att det även tidigare fanns tillfällen då man inte gifte sig helt av fri vilja utan för att få gården att bli kvar i slakten eller av andra skäl. Oavsett vilket är ett äktenskap med tvång aldrig acceptabelt.

Att Centerpartiet skulle vilja ha fri invandring till Sverige, Mikael Eskilander, är jag ganska trött på att få höra. Vi vill inte ha fri invandring till Sverige. Däremot vill vi att de som har rätt att vara i Sverige ska få vara kvar i Sverige när de söker asyl. Att utvisa unga människor till hedersrelaterat våld och förtryck – människor som borde få vara i Sverige, som har gått i skola i Sverige, som jobbar i Sverige, som kan svenska och som nu skulle kunna få bidra – accepterar Centerpartiet däremot inte.

Anf. 53 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag välkomnar att man nu uppenbarligen tycker att frågan är tillräckligt viktig för att lyftas upp men beklagar att man inte tyckte det tidigare.

Martina Johansson säger att det inte är något nytt i Sverige att man gifter sig med sin kusin. Nej, det var ju just därför kusingifte förbjöds en gång i tiden. Framför allt inom adeln gifte man sig med sin kusin, och det visade sig att det kanske inte var så bra. Då handlade det ofta om att behålla makt och sådant i slakten.

Detta har vi dock kommit förbi. Det är det som är det svenska. Vi har utvecklats. Vi har kommit förbi att man gifter sig med sin kusin. Därför kunde vi redan på 1800-talet upphäva den här lagstiftningen. Vi såg att

det inte längre fanns någon efterfrågan på kusinäktenskap.

Vi ser också i den undersökning jag tidigare nämnde i talarstolen att det bara är 6 promille som efterfrågar att kunna gifta sig med en kusin eller någon annan nära släkting. Det är inte så att man väljer en kusin eller en nära släkting särskilt ofta om det inte finns påtryckningar bakom, och det är just påtryckningarna bakom som är problemet.

Som Martina Johansson påpekar i talarstolen är också frågan hur man egentligen kontrollerar att människor inte är kusiner med varandra. Därför skulle jag vilja gå vidare med ett förbud mot kusinäktenskap som också innebär ett straff. Om man har gift sig med sin kusin med vetskap om att man då bröt mot lagen borde man kunna straffas, precis som man kan straffas för bigami i Sverige om man gifter sig flera gånger med vetskap om att man inte får det. Om någon skulle lyckas runda systemet, så att säga, borde vi kunna gå vidare med ett straff.

Detta är något som vi under nästkommande mandatperiod kan driva tillsammans. Jag vill passa på att fråga Martina Johansson hur hon ser på att gå vidare med att faktiskt göra det straffbart att gifta sig med sin kusin.

Anf. 54 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för den tydliga frågan. Jag får lämna den obesvarad i nuläget, för det är en fråga som jag inte kan ta ställning till här och nu. Jag får helt enkelt återkomma med svaret på just den konkreta frågan.

Jag vill så här på sluttampen bara passa på att säga att det är viktigt att arbetet med att motverka hedersrelaterat våld fortsätter. Vi måste jobba med strukturerna. Vi måste jobba med de personer som utsätter andra för hedersrelaterat våld, oavsett vad vi har för bakgrund. Det är bara så vi kan få ett fritt Sverige för dem som bor i Sverige och har rätt att bo i Sverige.

Eftersom detta är den sista repliken i replikskiftet blir frågan tillbaka till Mikael Eskilander retorisk. Frågan är om Sverigedemokraterna är beredda att under nästa mandatperiod jobba för att bortförda barn ska få större möjligheter och bättre hjälp att komma tillbaka till Sverige och hur man tänker arbeta med att exempelvis ge stöd och råd åt alla våra socialtjänster ute i Sverige i fråga om hur de ska jobba med hela slakten för att bryta ett mönster.

Det räcker nämligen inte att bara lyfta ut de unga personer som utsätts för hedersrelaterat våld. Känslan för dem blir ofta: Jag är bara inlåst på ett nytt ställe med människor som inte älskar mig. Det är inte att jobba med frågan på riktigt om vi vill bryta det hedersrelaterade våldet.

Men tack för ett spännande replikskifte!

Anf. 55 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! En del debatter kan vara både krångliga och svåra, men jag vill nog påstå att denna debatt är ganska enkel. Förslagen från regeringen är ganska

tydliga och syftar till att motverka hedersrelaterat förtryck och andra påtryckningar vid ingående av äktenskap. Förslagen innebär ett förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar.

Vi är också ganska eniga i riksdagen om riktningen: Hedersrelaterat våld och förtryck har ingen plats i vårt samhälle.

Det är enkelt att tala om nolltolerans, men det måste också återspeglas i lagstiftningen. Skyddet för framför allt kvinnor och flickor som lever i hederskontext måste stärkas i både straffrättslig och civilrättslig lagstiftning.

Ett förbud mot äktenskap mellan kusiner är en viktig åtgärd för att säkerställa varje människas rätt att själv bestämma över sitt liv. Alla människor i Sverige ska ha rätt att själva bestämma över sitt liv och vem de ska gifta sig med.

Kusinäktenskap är i många fall en del av en hederskultur som begränsar flickors och kvinnors frihet. Ett förbud är ett viktigt steg för att trycka tillbaka hedersförtrycket och säkerställa att friheten faktiskt gäller alla i Sverige.

Lagstiftningen måste tydligt stå på den enskilda människans sida. Ett förbud mot kusinäktenskap är en viktig del i arbetet för varje människas rätt att själv välja sitt liv och sin framtid.

Visst kan man, som Centerpartiet gjorde, fundera på om detta är symbolpolitik. Jag menar dock att det inte är det, eftersom vi på ett tidigt stadium kan tala om att detta äktenskap inte kan ingås i Sverige genom Skatteverket.

Sedan är det en sak att säga: Detta är det vi gör. Men vad gör vi sedan? Jag menar att arbetet inte slutar här. Det är ju inte så att vi lagstiftar om värderingen. Lagstiftningen gäller vad man får göra i Sverige, men värderingarna finns kvar. Vi måste arbeta med värderingarna, både i familjen, i skolan och i samhället i övrigt, för att se till att vi inte har något hedersförtryck i Sverige.

På ett sätt är det viktigt att vi gör detta. Det är inte bara symbolpolitik. Men jag menar också att vi gör oss en otjänst om vi tror att vi kan vara nöjda med detta. Vi måste fortsätta att jobba för att dessa värderingar inte längre ska förekomma i Sverige.

Sedan kanske många kvinnor och flickor får åka utomlands och gifta sig för att sedan komma tillbaka hit. Därför är det viktigt att vi inte accepterar kusinäktenskap som ingåtts i något annat land utan stoppar även den delen. Det tycker jag också visar att detta inte är symbolpolitik.

Det betyder dock inte att detta inte kommer att förekomma. Vi måste hela tiden jobba med de värderingarna. Många säger att vi inte har några värderingar i Sverige, men jag hävdar att vi har det. Vi har gemensamma värderingar som vi måste stå upp för, och alla måste inkluderas i de värderingarna.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 56 PATRIK KARLSON (L):

Herr talman! Frihet är rätten att äga sitt eget liv, att forma sin egen framtid och att själv få välja vem man vill älska och dela sitt liv med. För oss liberaler är detta en grundläggande rättighet.

I skuggan av vårt öppna samhälle lever dock tusentals i en ofrihet som dikteras av hederskultur och klanstrukturer. Då kan vi inte gömma oss bakom formuleringar om tradition, kultur eller sedvänja. I Sverige går individens frihet före släktens krav. I Sverige går barnets framtid före familjens kontroll. I Sverige ska ingen flicka, ingen pojke, ingen kvinna och ingen man pressas in i ett äktenskap för att bevara heder, lojalitet, makt eller kontroll inom en släkt.

Det är det denna proposition handlar om.

Regeringen föreslår nu ett förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar. Vi föreslår också att sådana äktenskap som huvudregel inte ska erkännas i Sverige om de har ingåtts utomlands. Det är nödvändigt. För om Sverige förbjuder en ordning här hemma men samtidigt accepterar att samma ordning kringgås genom en resa över gränsen har vi inte stiftat en lag med kraft, utan då har vi lämnat en bakdörr öppen – och den bakdörren ska stängas.

Herr talman! Äktenskapet ska vara ett fritt val mellan två självständiga individer. Det är en liberal och demokratisk grundprincip. Staten ska inte välja människors partner, familjen ska inte göra det, släkten ska inte göra det och klanen ska inte göra det. Människan ska själv välja sitt liv.

Men vi vet att verkligheten inte ser ut så för alla i det här landet. Vi vet att det finns unga människor som växer upp med frihet på papperet men inte i praktiken. Man går i svensk skola, man lär sig om jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter och man får höra att man har rätt att forma sin framtid, men hemma möts man av något annat: en lag där familjens anseende väger tyngre än den egna viljan.

I sådana miljöer är kusinäktenskap sällan bara en privat kärlekshistoria, utan det är fråga om en struktur för att säkra lojalitet och ett sätt att hålla först och främst kvinnor och unga människor under kontroll.

Herr talman! Det är just därför det här förslaget är så viktigt. Det handlar inte om att misstänkliggöra enskilda människor. Det handlar inte om att staten ska lägga sig i kärlek. Det handlar om att staten ska skydda rätten till kärlek och skydda från tvång, press och kontroll.

Sverige har under lång tid varit försiktigt i mötet med hedersförtryck. Många i det här landet lever i en vardag där deras livsval är bestämt av andra. Många har fått höra att de är fria, men det är inte deras verklighet. Vi har svikit för många under för lång tid, och det sveket måste upphöra.

Herr talman! Förbudet mot kusinäktenskap ska också ses i ett större sammanhang. Där släktbaserade strukturer är starka blir äktenskapet inte bara en familjefråga, utan det blir en del av ett maktssystem. Det kan användas för att bygga parallella samhällen, förstärka

klanlojaliteter och hålla människor borta från det gemensamma samhällets normer och institutioner.

Vi har sett hur kriminella klaner har vuxit fram i vårt land där lojalitet till släkten sätts över allt annat, där tystnadskultur skyddar gärningsmän och där barn fostras in i en ordning där blodets band väger tyngre än rättsstatens principer.

Herr talman! Svensk lag ska vara tydlig med vad den skyddar. Den ska skydda barnet, inte traditionen. Den ska skydda den unga kvinnan, inte familjens heder. Den ska skydda den enskildes frihet, inte släktens kontroll.

Liberalerna har länge, främst genom mina företrädare Nyamko Sabuni, Robert Hannah och Juno Blom, drivit på för en hårdare och tydligare linje mot hedersförtryck. Det är en frihetsfråga. Det handlar om flickors rätt att gå klart skolan, om unga kvinnors rätt att välja partner, om pojkars rätt att slippa tvingas in i familjestrategier och om barns rätt att växa upp utan att deras framtid bestäms vid ett köksbord av släktingar som anser sig veta bäst.

Det här är ett steg på vägen, herr talman, men det finns fortfarande mycket kvar att göra på området.

Anf. 57 LEIF NYSMED (S):

Herr talman! I dag debatterar vi civilutskottets betänkande 33, som handlar om att det ska införas ett förbud mot kusinäktenskap och äktenskap där den ena är släkt i rätt nedstigande led med den andras syskon. Enligt ett enigt utskott ska sådana utländska äktenskap som huvudregel inte erkännas i Sverige. Vidare ska det inte längre vara möjligt för halvsyskon och syskon till följd av adoption att få tillstånd att ingå äktenskap.

Herr talman! Syftet med dessa lagändringar är att motverka hedersrelaterat förtryck, tvång och andra påtryckningar vid ingående av äktenskap. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Alla partier i riksdagen står bakom detta. Det är positivt. I Sverige står vi enade mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Herr talman! Hedersförtryck har inte någon plats i Sverige. Den socialdemokratiskt ledda regeringen initierade flera åtgärder för att stoppa hedersförtryck. Bland annat gjordes hedersförtryck till ett särskilt brott – oavsett om man är kusin eller inte. Det var ett brott.

År 2020 stärkte också den socialdemokratiskt ledda regeringen skyddet mot hedersrelaterade brott genom införandet av ett nytt brott, nämligen barnäktenskapsbrott. Samtidigt infördes även en ny särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. Dessutom infördes ett utreseförbud för att skydda barn från att föras utomlands för att ingå barnäktenskap eller könsstympas.

Det är ett styrkebesked för Sverige att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck fortsätter också efter ett regeringsskifte. Jag vill ha det sagt. Enigheten som råder i riksdagen i dessa frågor är viktig.

Herr talman! Arbetet måste fortsätta, inte minst inom det familjerättsliga området. Rapporter om förtryckta och bortförda barn och kvinnor kommer alltjämt. Föräldrar som utsätter barn för hedersrelaterat

våld och förtryck ska inte ha del i vårdnad eller vara boendeförälder. Umgänge ska inte heller som regel genomföras.

Vi socialdemokrater har under innevarande mandatperiod föreslagit att se över en utvidgning av närvårdnadsöverflyttning ska initieras vid våld i familjen, inklusive vid hedersrelaterat våld och förtryck, för att just skydda barn från föräldrar som ägnar sig åt hedersrelaterat våld och förtryck. Men detta har tyvärr inte vunnit stöd i civilutskottet, och Tidöpartierna har tidigare röstat emot detta. Men vi hoppas att vi alla i riksdagen framöver kommer att finna enighet även i detta.

Arbetet mot hedersrelaterat våld måste fortsätta. Vi har inte löst detta fullt ut med tidigare lagstiftning, och vi kommer inte att lösa det fullt ut med denna lagstiftning, utan det här är ett arbete som måste fortgå oavsett färg på regeringen. Vi är eniga i frågan, och vi tycker att det är viktigt att kammaren visar enighet i frågan ut mot det svenska samhället.

Herr talman! Vi socialdemokrater yrkar bifall till utskottets eniga förslag till beslut.

Anf. 58 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)
replik:

Herr talman! Leif Nysmed pratar här om vikten av att vi ska vara eniga i arbetet mot hedersförtryck. Han tog upp flera exempel på vad den tidigare regeringen faktiskt gjorde mot hedersförtryck.

Dock ger, vill jag påstå, Leif Nysmed en lite väl positiv bild av hur det såg ut för åtta år sedan. För alla de lagförslagen, oavsett om de handlade om barnäktenskap eller hedersförtryck, var vi tvungna att rikta ett tillkännagivande till regeringen, ibland flera, innan man ens lyfte upp frågan eller agerade på frågan.

När det gäller den fråga vi debatterar i dag, kusinäktenskap, var man över huvud taget inte intresserad av att lyfta upp den och göra den till lagstiftning. Så sent som 2022 när jag hade min sista debatt med Morgan Johansson i frågan var han tydlig med att kusinäktenskap inte skulle förbjudas eftersom det var fråga om en lagstiftning som har funnits under lång tid i Sverige, det vill säga att få gifta sig med sin kusin. Det var tvånget som var problemet, och därför måste tvånget bevisas. Det är vad mitt tidigare anförande i talarstolen gick ut på.

Jag vill påstå att Socialdemokraterna har varit en bromskloss under åtta år och verkligen har försökt att förhindra införandet av lagar mot hedersförtryck medan vi gång på gång har riktat tillkännagivanden till regeringen för att huvud taget få igenom något.

Jag välkomnar att Leif Nysmed och Socialdemokraterna nu i opposition har tänkt om och plötsligt vill vara drivande i frågorna. Det är välkommet eftersom det behövs att fler är drivande i dessa frågor.

Anf. 59 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Mikael Eskilandersson för repliken.

Man kan väl diskutera vem det är som ”sätter” politiken. I opposition har vi många tillkännagivanden

och ställer många interpellationer för att driva politiken framåt. Det betyder inte alltid att regeringen inte sysslar med de frågorna och tar fram förslag. Vi vet också att tillkännagivanden inte behöver tas om hand på en gång – de kan läggas i byrålådor. Det har dock uppenbarligen inte varit fallet i de frågor som Mikael Eskilandersson lyfter fram; även den dåvarande regeringen tyckte att de frågorna är viktiga. Att man har ett tillkännagivande i riksdagen betyder inte att sittande regering inte tycker att frågan är viktig; ibland sparkar man in öppna dörrar.

Förslaget gällande kusingiften är en specifik del. Tidigare regeringar har jobbat med det bredare anslaget, precis som Morgan säger; det finns många former av hedersförtryck. Det är svårt att bevisa huruvida vissa personer är kusiner om de kommer från utlandet, vilket gör det lätt att runda förslaget. Det var alltså kanske inte det mest prioriterade, utan det viktiga har varit att komma åt det hedersrelaterade våldet brett.

Många gånger handlar det inte om att kusiner tvingas att gifta sig med varandra. Det kan finnas andra strukturer som gör att man inte får gifta sig med varandra av kulturella skäl. Bland annat kan det vara så att familjers olika religiösa bakgrund, exempelvis muslimsk respektive kristen, hindrar en från att gifta sig med den man vill gifta sig med. Då har det ingenting med kusiner att göra. Man ska i det här landet ha rätt att gifta sig med den man älskar och vill gifta sig med.

Det finns alltså ett större perspektiv också. Men vi tycker att det här är ett viktigt steg. När förslaget nu ligger på bordet är vi inte emot det.

Anf. 60 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)
replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att nästan småle när jag hör Leif Nysmed prata om att man i Sverige minsann ska ha rätt att gifta sig med den man älskar. Det kanske man skulle ta och anamma lite mer i Socialdemokraterna, för det var väl Socialdemokraterna som uteslöt en medlem för att personen hade blivit kär i en sverigedemokrat. Det här med fri kärlek rimmar ju lite illa med det.

Jag vill påminna om att det aldrig fanns något tillkännagivande om den fråga som vi debatterar i dag, kusinäktenskap, eftersom det inte fanns enighet vid behandlingen i utskottet. Kusinäktenskapsfrågan var det framför allt Sverigedemokraterna som drev. Så småningom drev vi igenom den i Tidöavtalet; då prioriterade vi den så hårt vi kunde. Vi prioriterar också flera andra delar vad gäller hedersproblematiken, och mycket av det är saker som den tidigare regeringen inte blev färdig med och som man ganska ofta verkar vara direkt ovillig att göra.

Men om nu Socialdemokraterna har vaknat upp och insett att det i Sverige finns en bekymmersam hederskultur som behöver bekämpas undrar jag hur långt de är beredda att gå vidare. Är de beredda att införa ett straff för till exempel kusinäktenskap? Jag ser det som en naturlig följd. Det var ju så man gjorde med

barnäktenskap. Man gjorde det omöjligt att gifta sig med ett barn. Sedan gick man vidare och införde ett straff för det. Det vore en rimlig väg att gå vidare på även när det gäller kusinäktenskap, så att kusinäktenskap förknippas med ett straff om man medvetet kringgår lagen och döljer för de svenska myndigheterna att man är kusiner.

Anf. 61 LEIF NYSMED (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Mikael Eskilandersson för frågan.

För det första har jag inte hävdats att något tillkännagivande angående kusinäktenskap gick igenom under förra mandatperioden. Jag pratade om de andra frågorna som vi diskuterade.

För det andra får jag faktiskt ge ett lika tråkigt svar på frågan som Martina gjorde. Det är nog inte omöjligt att det här skulle kunna behövas. Men låt oss nu se vad lagstiftningen får för betydelse! Lagstiftning behöver ju alltid utvärderas. Vi brukar reservera oss på det sättet även annars och kommer att göra det i nästa debatt också. Jag tycker att det är rimligt att utreda om det här skulle behövas. Låt oss först utreda det och se om det finns ett behov!

Jag vill ta upp en annan fråga också. Vi pratar här om det hedersrelaterade våldet, även i ett lite bredare perspektiv. Som jag tog upp i mitt anförande har vi under den här mandatperioden gått fram med förslag om att föräldrar som utsätter barn för hedersrelaterat våld och förtryck inte ska ha del i vårdnaden eller vara boendeföräldrar; inte heller ska umgänge i regel genomföras. Det här har ni röstat emot, Mikael Eskilandersson. Jag hoppas att ni kan ändra er. Tidöpartierna har gjort det. Jag hoppas att vi kan komma framåt i den frågan, för jag tror att det är ett viktigt steg i arbetet för att komma till rätta med hedersrelaterat våld. Frågan är större än bara kusingiften. Jag hoppas, herr talman, att vi ska komma framåt i enighet. Vi är faktiskt eniga i den här frågan och har varit det i många andra delar också.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)

§ 12 Förenklade regler vid ändring av en byggnad

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU39
Förenklade regler vid ändring av en byggnad (prop.
2025/26:180)
föredrogs.

Anf. 62 ROGER HEDLUND (SD):

Herr talman! Under den här mandatperioden har det gjorts en rad förändringar av regelverket för ombyggnation och byggande av bostäder. Det handlar om både större och mindre åtgärder. Jag är glad över att vi har kunnat arbeta så mycket som vi har gjort med att förenkla regelverket.

I dag diskuterar vi ytterligare en förändring på området. Det handlar om att förenkla reglerna för ändring av en byggnad och ge möjlighet till större frihet att utveckla bostaden. Sverigedemokraterna ställer sig positiva till förslaget och ser det som en möjlighet att ta bort hinder för att få fram nya bostäder och utnyttja beståndet bättre. Det bidrar till att vi får fler bostäder i Sverige.

Syftet med förslaget är att förtydliga, förenkla och skapa bättre förutsägbarhet vid ändring och ombyggnad. Krav på tillgänglighet och användbarhet vid ändring och ombyggnad ska inte gälla hela byggnaden i slutändan; man ska inte behöva gå tillbaka i tiden.

Jag tycker att det är bra att man med de ändringar som görs i dag skapar förutsättningar för att bygga om utan att behöva anpassa hela byggnaden. Med detta regelverk underlättar vi för fler bostäder att tillkomma. Vi gör även avsteg från krav på tillgänglighet och användbarhet när bostäder inreds på vind och i suterräng, vilket möjliggör att vi kan få fram fler bostäder i de formerna.

Herr talman! Förslaget innebär att vi får enklare tillämpning av byggreglerna, kortare tillstånds- och byggprocesser och i förlängningen också lägre kostnader. Jag ser det som en bra ytterligare reform på området. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 63 LEIF NYSMED (S):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 i civilskottets betänkande nummer 39.

Vi socialdemokrater delar ambitionen att förenkla regelverk som är krångliga och otydliga och som försvårar byggande och renoveringar i onödan. Sverige behöver fler bostäder. Vi behöver fler ombyggnationer, fler konverteringar av lokaler till bostäder och ett bättre nyttjande av det befintliga beståndet.

Men förenkling får aldrig bli en ursäkt för att montera ned grundläggande krav på tillgänglighet och jämlikhet. Det är där regeringens proposition går fel.

I betänkandet föreslås flera förändringar i plan- och bygglagen. Vissa delar är rimliga och kan bidra till ett tydligare regelverk. Vi välkomnar förslagen i de delar som innebär förenklingar som underlättar ombyggnad och därmed också ger ett effektivare nyttjande av det befintliga byggnadsbeståndet.

Det är rimligt att regelverket moderniseras och görs mer flexibelt och förutsägbart. Det är också positivt att regelverket blir tydligare, bland annat genom att begreppet "ombyggnad" ersätts med "större byggnadsändring".

Vi delar dock flera remissinstansers oro för förslagets konsekvenser. Förenklingar behövs men får inte ske på bekostnad av grundläggande krav på bland annat tillgänglighet, användbarhet, hälsa och god boendestandard.

Regelverket måste spegla att bostaden inte är vilken vara som helst. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen ska säkerställa att lättnaderna i regelverket inte leder till försämrade tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Men regeringen går betydligt längre än så. Man föreslår att bostäder på vindar och i suterräng helt ska undantas från krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med just nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Herr talman! Det här är inte små tekniska justeringar. Det handlar i grunden om vilket samhälle vi vill bygga. Vill vi bygga ett samhälle där människor kan leva, bo och delta på lika villkor? Eller accepterar vi att vissa människor i praktiken stängs ute redan när bostaden byggs?

För oss socialdemokrater är svaret självklart. Tillgänglighet är inte ett särintresse. Det är en rättighetsfråga. Det handlar om människor som använder rullstol. Det handlar om äldre personer som vill kunna bo kvar hemma. Det handlar om människor med synned-sättning. Det handlar om barnfamiljer med barnvagnar. Det handlar i praktiken om väldigt många människor.

Det handlar också om framtiden. Vi vet att Sveriges befolkning blir äldre. Vi vet att behovet av tillgängliga bostäder kommer att öka kraftigt under kommande årtionden. Vi har redan i dag väldigt många bostäder som är otillgängliga. Cirka 75 000 trappupp-gångar är utan hiss, enligt Hissförbundet.

Sverige behöver fler tillgängliga bostäder. Tillgänglighet är bra för alla. Samtidigt visar Boverkets senaste bostadsrapport att det är brist på tillgänglighetsanpassade bostäder för äldre. Då är det märkligt att regeringen väljer att backa från principen om universell utformning.

Herr talman! Regeringen argumenterar för att lättnaderna behövs för att få fram fler bostäder. Men flera remissinstanser har riktat skarp kritik mot förslagen. Diskrimineringsombudsmannen, Myndigheten för delaktighet och funktionsrättsorganisationer har varnat för negativa konsekvenser och ifrågasatt om förslagen verkligen är förenliga med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Det är en kritik som regeringen inte tar på tillräckligt stort allvar och viftar bort alldeles för lättvindigt. Vi socialdemokrater menar att det måste gå att kombinera ett ökat bostadsbyggande med höga krav på tillgänglighet. Det är inte en motsättning. Det är en fråga om att vilja.

Herr talman! Vi är också kritiska till att regeringen tar bort tillgänglighetskravens särskilda ställning i lagstiftningen. Det finns en anledning till att de här kraven historiskt har haft en starkare ställning.

Det handlar om att samhället under lång tid byggdes på ett sätt som exkluderade människor. Tillgänglighetskraven infördes inte av en slump. De infördes därför att människor tidigare stängdes ute från bostäder, arbetsplatser och offentliga miljöer.

Nu riskerar regeringen återigen att ta steg bakåt. Det sker samtidigt som vi vet att stora delar av det befintliga beståndet fortfarande har betydande brister i tillgängligheten.

Herr talman! Vi socialdemokrater efterfrågar också en ordentlig uppföljning av lagändringarnas konsekvenser. När regelverket förändras på ett sätt som

påverkar balansen mellan kostnadseffektivitet och kvalitetskrav behöver staten ta ett ansvar för att utvärdera utfallet. Det gäller särskilt effekterna på bostadskvalitet, tillgänglighet och hälsa men också hur regelverket tillämpas i praktiken.

Om regeringen nu väljer att genomföra så pass omfattande förändringar måste man också vara beredd att följa upp. Hur påverkas tillgängligheten i det byggda beståndet? Hur påverkas personer med funktionsnedsättning? Har förändringarna lett till fler bostäder? Vilka konsekvenser får det långsiktigt för samhället?

Risken är att vi när vi minskar tillgängligheten till bostäder knuffar över kostnaderna på kommunerna som får gå in med tillgänglighetsanpassningar i alltför stor omfattning. Är vi beredda att ta den kostnaden och göra om saker och ting i efterhand i stället för att göra rätt på förhand? Det behövs uppföljning, analys och ansvarstagande.

Herr talman! Socialdemokraterna står bakom behovet av förenklingar i byggprocessen. Men vi accepterar inte att tillgänglighet och jämlikhet blir det som får stryka på foten.

Återigen: Detta är inte första propositionen som gör att tillgängligheten reduceras. Ett starkt samhälle byggs inte genom att människor stängs ute. Det byggs genom att vi planerar långsiktigt, bygger hållbart och ser till att alla människor kan leva sina liv på lika villkor.

Herr talman! Därför yrkar vi socialdemokrater återigen bifall till reservation 1 i betänkandet.

Anf. 64 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! De senaste decennierna har efterfrågan på kontorslokaler förändrats i grunden. För 20–30 år sedan var normen att man satt i ett eget kontorsrum eller möjligen på en bestämd plats i ett kontorslandskap. Efter millennieskiftet ändrades detta successivt till att det blev allt vanligare med så kallade flexibla kontor där man delar upp ytor i olika aktivitetszoner och där medarbetarna inte längre har fasta platser.

Också det som kallas för coworking har gjort sitt intåg. Det är en form av kontorshotell där olika företag och organisationer samsas om gemensamma ytor och faciliteter. När covidpandemin bröt ut 2020 accentuerades dessutom utvecklingen mot mer hemarbete och distansmöten.

Allt detta tillsammans har skapat efterfrågan på helt nya typer av kontor och kontorslösningar. Samtidigt har efterfrågan minskat för äldre kontor med många små rum, så kallade cellkontor. Nya byggnader byggs nu utifrån flexibilitet och mer fokus på mötesrum och möjligheter till distansmöten. Där det är möjligt konverteras så kallade cellkontor till öppna lokaler.

Också geografiskt har efterfrågan förändrats. Centrala lägen går fortfarande starkt medan perifera lokaler är svårare att hyra ut. Behovet av kvadratmeter per anställd minskar samtidigt som kontorets läge i staden upplevs som allt viktigare.

Herr talman! En parallell utveckling i såväl bygg- som fastighetsbranschen är att det blir allt större efterfrågan på cirkularitet och återbruk. Mycket fokus har varit på att återanvända byggnaders beståndsdelar, till exempel att man vid rivning tillvaratar tegelstenar och dörrar.

Men lika viktigt, eller kanske ännu viktigare, är att förlänga byggnadens livslängd. I stället för att knacka ned ett hus och återanvända tegelstenarna, varför inte återanvända huset för nya ändamål? Den diskussionen är särskilt aktuell när det gäller byggnader som inte längre lämpar sig som kontor men som kan konverteras till bostäder.

Herr talman! Tyvärr finns det många regelverk som sätter käppar i hjulet och skapar otydligheter och fördyrar. Det blir ibland enklare att riva ett hus och använda tegelstenarna igen än att rädda huset från rivning och använda huset igen.

Herr talman! Dagens proposition löser inte alla hinder för att konvertera kontor till bostäder, men den löser några. Förslagen gör det också enklare att ändra i byggnader och på det sättet förlänga byggnadernas livslängd. Propositionen förtydligar och förenklar nämligen reglerna i plan- och bygglagen för större byggnadsändringar.

Under lång tid har många fastighetsägare, bostadsrättsföreningar och företag upplevt att dagens regelverk har varit svårt att tolka.

Begreppet ”ombyggnad” har skapat osäkerhet. Vad gäller? Vilka krav kan ställas? Hur långtgående blir konsekvenserna av en förändring i en byggnad?

Herr talman! När regelverket är otydligt leder det inte bara till juridiska tvister och ökade kostnader. Det leder också till att nödvändiga investeringar skjuts upp eller aldrig blir av. Man river hellre än att återbruka. Det är därför vi nu ersätter begreppet ”ombyggnad” med begreppet ”större byggnadsändring”, och det definieras tydligt i lagstiftningen vad det är. Detta är ett steg mot ett mer transparent regelverk där fastighetsägare bättre kan förstå vilka krav som gäller redan från början.

Det är också viktigt att vi nu begränsar möjligheten att ställa omfattande följdkrav på hela byggnaden när endast delar byggs om. I dag kan en relativt begränsad förändring i praktiken utlösa mycket stora krav på hela fastigheten. Det driver kostnader, försvårar renoveringar och riskerar att göra projekt ekonomiskt omöjliga. Det är inte rimligt.

När man gör en större byggnadsändring ska kraven i huvudsak gälla den del som faktiskt ändras. Samtidigt ska självklart allvarliga brister som rör hälsa och säkerhet kunna åtgärdas. Det är en rimlig balans mellan samhällsansvar och proportionalitet.

Herr talman! Vi moderater tror på höga ambitioner när det gäller tillgänglighet, energieffektivitet och hållbarhet. Men vi tror också att regelverk måste fungera i verkligheten. Om reglerna blir så omfattande och kostsamma att människor avstår från att renovera och utveckla fastigheter motverkar vi i praktiken både bostadsförsörjning och klimatomställning.

Detta är särskilt viktigt i ett läge där Sverige behöver fler bostäder, mer energieffektiva byggnader och ett ökat återbruk också av befintliga byggnader.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 65 AMANDA PALMSTIERNAN (MP):

Herr talman! Ledamöter! I dag debatterar vi Tidöregeringens lagförslag *Förenklade regler vid ändring av en byggnad*. Titeln kan låta harmlös. Men bakom förenklingar döljer sig en drastisk försämring av tillgängligheten för människor med funktionsnedsättning.

Tidöregeringens lagförslag innebär att tillgänglighetskraven bara ska gälla den del som byggs om och att kravet på helhetsgrepp – alltså att förbättra hela byggnaden – försvinner. Det är ett medvetet val. Krav på hela huset ska finnas kvar när det gäller brand, hälsa och energi men inte när det gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Jag ska ge ett exempel. Om en fastighetsägare bygger om ett 60-talshus kräver plan- och bygglagen i dag att hela byggnaden ska gå att använda för dem som sitter i rullstol, har rullator eller använder barnvagn – inte bara de om- eller nybyggda delarna.

Det här kravet har under 20 år möjliggjort moderna hissar, dörrar med riktiga passagemått och tillgängliga toaletter också i det gamla fastighetsbeståndet.

I mars 2024 granskade FN:s kommitté för funktionsrättsfrågor hur Sverige lever upp till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. FN:s dom var hård, herr talman. Sverige riskerar att gå bakåt och inte framåt. Institutet för mänskliga rättigheter slog fast att konventionen haft ett bristande genomslag i svensk lagstiftning. Nio månader senare kom regeringen med en proposition som gör det ännu sämre.

Konventionen är tydlig: Staten är skyldig att säkerställa att personer med funktionsnedsättning har tillgång till den fysiska miljön såväl i befintliga byggnader som i nya byggnader.

Var femte svensk lever med en funktionsnedsättning. Det är ingen liten grupp med särintressen. Det kan vara grannen, föräldern eller kollegan. För dem spelar det roll om det finns en hiss, om dörren är tillräckligt bred och om toaletten går att använda.

Plan- och bygglagen har blivit krånglig på ett sätt som skapar onödigt osäkerhet, men kraven på tillgänglighet behöver förtydligas, inte tas bort. Gör kraven mer förutsägbara! Anpassa dem efter hur stort och gammalt huset är och hur omfattande ombyggnaden faktiskt är! Det ger byggherrarna den klarhet de behöver utan att man kör över en femtedel av befolkningen.

Diskrimineringsombudsmannen menar att förslaget är oförenligt med såväl funktionsrättskonventionen som med alla människors lika rätt att leva inkluderat i samhället. De lyfter att diskrimineringsformen bristande tillgänglighet inte omfattar bostäder. De menar att det undantaget borde tas bort, herr talman. FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning är också kritisk till att bristande

tillgänglighet inte omfattar bostäder. De rekommenderar Sverige att ta bort det undantaget från diskrimineringslagen.

Vi i Miljöpartiet vill att riksdagen bryter ut tillgänglighetsfrågorna ur det här lagförslaget, tar dem på allvar och utreder dem ordentligt. Det finns nämligen ett val att göra här. Man kan visa att tydligare regler och tillgänglighet kan gå hand i hand, eller så får man stå för att man aktivt väljer bort en stor del av vår befolkning.

Jag står självklart bakom reservation 1, men jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 66 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Kristdemokraterna har länge drivit på för en kraftig regelförenkling inom bygg- och bostadsområdet för att underlätta för människor att äga och utveckla sin egen fastighet, för att skapa fler bostäder och för att minska byråkratin. Jag tycker att detta betänkande ligger väl i linje med det. Man ska också tänka på vad regeringen har gjort under denna mandatperiod.

Vi har kommit med ett nytt regelverk för bygglov. Det innebär att vi har bygglovsbefriat ganska många olika delar. Byggnadsnämnderna ute i kommunerna är lite arga för att de har fått lite mindre att göra, men jag är glad för att byråkratin minskar.

Vi har också lagt fram förslag om förenklingar när det gäller tillgänglighetskrav i studentbostäder – detta för att det ska kunna byggas fler studentbostäder. Vi ser att det ger effekt.

Boverkets nya byggregler har kommit till – syftet är regelförenklingar. Det handlar också om förändringar av strandskyddet som underlättar för och förenklar bostadsbyggandet. Det handlar om typgodkända hus – som ska förenkla när det gäller att bygga fler småhus. Och det handlar om förenklingar i tillståndsprocessen.

Det här är en serie av saker som regeringen har gjort under mandatperioden för att förenkla reglerna när det gäller att bygga bostäder. Det handlar egentligen om det: att vi ska kunna bygga bostäder.

Jag tycker att man vid ombyggnation ska kunna ställa rimliga krav på utformning när byggnaden av någon anledning ändras. Man kan alltid fundera på vad rimliga krav är. Man kan fundera på hur byggnaden används men också på vad den ska användas till. Det som föreslås är att man ska ersätta det gamla begreppet ”ombyggnad” med begreppet ”större byggnadsändring” och begränsa följdkraven på hela byggnaden. Det är ett steg i rätt riktning, menar jag. Det gör att regelverket blir mer förutsägbart. Det minskar onödigt krångel, och det blir billigare att renovera.

Förslaget underlättar konverteringen av till exempel kontor till bostäder. Det är en smart resurshushållning. Det bidrar till att vi kan möta bostadsbristen utan att alltid behöva bygga nytt på åkermark eller i grönområden som vi faktiskt vill bevara.

Kristdemokraterna vill att människor ska ha större makt över sin egendom. Att minska statens och

kommunernas möjlighet att ställa långtgående följdkrav vid renoveringar går hand i hand med kristdemokratisk politik.

Lägre trösklar för renovering kan bidra till en mer levande landsbygd och mer levande mindre orter. Det kan också hålla nere boendekostnaden på sikt.

Men vad är det egentligen vi pratar om? Jo, vid en ombyggnad – exempelvis när man byggde lägenheter i ett kontorshus – kunde byggnadsnämnden förut kräva omfattande uppgraderingar av hela byggnaden. Det handlade om hiss, full tillgänglighet, energieffektivisering och passagebredder i oändrade delar. Vi menar att det gjorde att man faktiskt inte gjorde de här ombyggnaderna så att kontoren kunde användas till bostäder.

Nu kommer kraven på utformning och tekniska egenskaper att gälla främst den del som ändras. Det kan till exempel handla om att det blir en ny bostadsvåning. Följdkrav på resten av byggnaden begränsas till att gälla allvarliga säkerhetsrisker eller specifika områden, som bredband, energi, värmeisolering eller hållbar mobilitet.

Vad innebär detta egentligen? Jo, det innebär att vi får fler bostäder men också att det blir lägre kostnader och snabbare projekt.

Är det här bra för hyresgästen? Ja, det är klart att det är. Det blir lägre kostnader. Vill man ha högre kostnader för hyresgästen ska man givetvis ställa de tidigare kraven, men då blir heller inte kontoret förändrat till bostäder.

Jag tycker att det är ganska tydligt hur regeringen tänker för att kunna öka bostadsbyggandet i Sverige och minska kostnaderna för den enskilde för att bo i dessa bostäder.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Anf. 67 PATRIK KARLSON (L):

Herr talman! Propositionen *Förenklade regler vid ändring av en byggnad* innehåller flera viktiga förändringar. Begreppet ”ombyggnad” ersätts med ”större byggnadsändring”. Det kan låta som en språklig justering, men det är i själva verket ett viktigt förtydligande.

Dagens regler skapar osäkerhet kring när en åtgärd ska ses som ombyggnad och därmed när omfattande följdkrav kan utlösas. Nu gör regeringen reglerna tydligare. En större byggnadsändring ska avse en åtgärd som är tillräckligt omfattande, både sett till åtgärdens betydelse för byggnaden och till investeringens storlek.

Detta är viktigt, herr talman, för osäkerhet är också en kostnad som ofta kan avgöra om ett projekt blir av eller inte. När reglerna är oklara måste byggherren räkna med marginaler, förseningar, omprojektering och risken för olika bedömningar. Till slut kan ett projekt som borde ha blivit bostäder bli ännu en utredning som fastnar i en skrivbordslåda.

Herr talman! En annan central del av propositionen är att möjligheten att ställa så kallade följdkrav begränsas. Det är i grunden sunt. Om någon bygger om en avgränsad del av en byggnad ska det inte automatiskt

innebära att kostsamma krav ska kunna ställas på delar av byggnaden som inte berörs av åtgärden. Kraven ska vara relevanta, proportionerliga och hänga ihop med det som faktiskt görs.

I dag kan risken för följdkrav göra att fastighetsägare väljer att inte genomföra förbättringar alls. Man avstår från att renovera, bygga om och skapa nya bostäder, just eftersom ett projekt kan utlösa krav långt utöver den planerade åtgärden.

Det är en dålig ordning. En regel som är tänkt att höja kvaliteten kan i praktiken leda till att ingenting görs. Då får vi varken bättre tillgänglighet, bättre bostäder eller bättre byggnader.

Herr talman! Som vi har hört finns det en del invändningar mot förslaget, inte minst när det gäller tillgänglighet. Det ska vi ta på allvar. Tillgänglighet är viktigt. Människor med funktionsnedsättning ska kunna leva fria liv, delta i samhället och ha tillgång till bostäder, lokaler och offentliga miljöer. Det är en kärnfråga i en demokrati.

Men just därför gäller det också att tala om avvägningarna. Den här propositionen avskaffar inte kraven på tillgänglighet, och den säger inte heller att tillgänglighet är oviktigt. Den säger att kraven vid ändring av befintliga byggnader måste kunna anpassas till rådande förutsättningar för det som redan finns.

Det är nämligen skillnad mellan att bygga nytt på en tomt och att ändra en befintlig byggnad med givna tekniska, ekonomiska och kulturhistoriska förutsättningar. En vind, en suterrängvåning, ett äldre hus, en befintlig stomme eller en byggnad med begränsade utrymmen kan inte alltid behandlas som om det handlade om ett nybygge.

Herr talman! Den här reformen ligger också i linje med den större omläggning som sker i Boverkets nya byggregler. De nya reglerna bygger på funktionskrav och mindre detaljreglering och ger större utrymme för teknisk utveckling, nya lösningar samt nya material och metoder. Detta minskar risken för att byggandet låses fast vid etablerade arbetssätt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Trevlig helg!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)

§ 13 Utökade möjligheter att ingripa i säkerhets-känslig verksamhet

Justitiekammarens betänkande 2025/26:JuU36
Utökade möjligheter att ingripa i säkerhets-känslig verksamhet (prop. 2025/26:182)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
EU-dokument
COM(2026) 183 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2024/1157 vad gäller förbudet mot export av blandat kommunalt avfall avsett för återvinning

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 21 maj

2025/26:499 Vattenbrist och klimatanpassning i södra Sverige

av *Eva Lindh* (S)
till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz (L)

2025/26:500 Framtiden för Köpings sjukhus och andra utpekade nedläggningshotade sjukhus

av *Åsa Eriksson* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:501 Ändringar i grundlagen

av *Elsa Widding* (-)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 21 maj

2025/26:821 Dialog mellan Tibet och Kina

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:822 Försäljning av krigsmateriel till Taiwan

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:823 Tryggheten på rastplatser för yrkesförare

av *Kadir Kasirga* (S)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:824 Kötider för tillstånd att flyga drönare

av *Niels Paarup-Petersen* (C)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:825 Förtroendet för den allmänna pensionen

av *Blåvitt Elofsson* (S)
till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:826 Tredjelandsmedborgares möjlighet att arbeta i Danmark

av *Niklas Karlsson* (S)

till migrationsminister Johan Forssell (M)
2025/26:827 De inre gränskontrollerna mot Danmark

av *Niklas Karlsson* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 11.54.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 20 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 10 anf. 39 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 65 (delvis) och
av talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om efterträdare.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	1
§ 5 Svar på interpellation 2025/26:411 om höjningen och indexeringen av assistansersättningen.....	2
Anf. 1 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	2
Anf. 2 NADJA AWAD (V)	2
Anf. 3 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	3
Anf. 4 NADJA AWAD (V)	3
Anf. 5 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	3
Anf. 6 NADJA AWAD (V)	4
Anf. 7 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	4
§ 6 Svar på interpellation 2025/26:450 om undantaget i sjukförsäkringen efter dag 180	4
Anf. 8 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	4
Anf. 9 JESSICA RODÉN (S)	5
Anf. 10 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	5
Anf. 11 JESSICA RODÉN (S)	6
Anf. 12 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	6
Anf. 13 JESSICA RODÉN (S)	7
Anf. 14 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	7
§ 7 Svar på interpellation 2025/26:469 om en jämställd föräldraförsäkring.....	8
Anf. 15 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	8
Anf. 16 MAGDALENA SUNDQVIST (S)	8
Anf. 17 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	9
Anf. 18 MAGDALENA SUNDQVIST (S)	9
Anf. 19 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	10
Anf. 20 MAGDALENA SUNDQVIST (S)	10
Anf. 21 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	11
§ 8 Svar på interpellation 2025/26:486 om satsning på jämställda löner inom välfärden	11
Anf. 22 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	11
Anf. 23 NADJA AWAD (V)	11
Anf. 24 CICZIE WEIDBY (V).....	12
Anf. 25 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	12
Anf. 26 NADJA AWAD (V)	13
Anf. 27 CICZIE WEIDBY (V).....	13
Anf. 28 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	14
Anf. 29 NADJA AWAD (V)	14

Anf. 30 Arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister JOHAN BRITZ (L)	14
§ 9 Svar på interpellation 2025/26:427 om Postnord och statens ägarpolicy och bolagsstyrningsmodell.....	15
Anf. 31 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD)	15
Anf. 32 ISAK FROM (S).....	15
Anf. 33 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD)	16
Anf. 34 ISAK FROM (S).....	16
Anf. 35 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD)	17
Anf. 36 ISAK FROM (S).....	17
Anf. 37 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD)	17
§ 10 Lag om hyrköp av bostad	17
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU32	17
Anf. 38 ROGER HEDLUND (SD).....	17
Anf. 39 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V).....	18
Anf. 40 DAVID JOSEFSSON (M).....	19
Anf. 41 MARKUS KALLIFATIDES (S)	20
Anf. 42 LARRY SÖDER (KD)	20
Anf. 43 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik.....	21
Anf. 44 LARRY SÖDER (KD) replik.....	21
Anf. 45 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik.....	22
Anf. 46 LARRY SÖDER (KD) replik.....	22
Anf. 47 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	22
Anf. 48 PATRIK KARLSON (L).....	23
(Beslut skulle fattas den 26 maj.).....	23
§ 11 Förbud mot kusinäktenskap och äktenskap mellan andra nära släktingar	23
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU33	23
Anf. 49 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	23
Anf. 50 MARTINA JOHANSSON (C).....	25
Anf. 51 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	25
Anf. 52 MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	26
Anf. 53 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	26
Anf. 54 MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	26
Anf. 55 LARRY SÖDER (KD)	26
Anf. 56 PATRIK KARLSON (L).....	27
Anf. 57 LEIF NYSMED (S).....	28
Anf. 58 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	28
Anf. 59 LEIF NYSMED (S) replik.....	28
Anf. 60 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik.....	29
Anf. 61 LEIF NYSMED (S) replik.....	29
(Beslut skulle fattas den 26 maj.).....	29
§ 12 Förenklade regler vid ändring av en byggnad.....	29
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU39	29
Anf. 62 ROGER HEDLUND (SD).....	29
Anf. 63 LEIF NYSMED (S).....	30
Anf. 64 DAVID JOSEFSSON (M).....	31
Anf. 65 AMANDA PALMSTIERNA (MP).....	32
Anf. 66 LARRY SÖDER (KD)	32
Anf. 67 PATRIK KARLSON (L).....	33
(Beslut skulle fattas den 26 maj.).....	33
§ 13 Utökade möjligheter att ingripa i säkerhetskänslig verksamhet.....	33
Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU36	33
(Beslut skulle fattas den 26 maj.).....	33
§ 14 Bordläggning	34
§ 15 Anmälan om interpellationer	34
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	34
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 11.54.	34